

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ — ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΑ — ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΣ ΤΟΥ 1874.

Κατὰ τὰς τελευταίας τοῦ ἐν Λονδίνῳ Ἐμπορικοῦ Γραφείου (Board of Trade) ἐρεύνας σύμπασα ἡ ἐμπορική ναυτιλία τῆς Εὐρώπης, ἐκτὸς τῆς Πορτογαλλίας, Ἰσπανίας καὶ Ῥωσσίας, ἀνεβιάζετο κατὰ τὸ 1874 εἰς 14197344 τόνους, ἐκ τῶν ὁποίων εἰς μὲν τὴν Ἀγγλίαν ἀνήκουσιν 7744237, ἤτοι πλέον τοῦ ἡμίσεως, εἰς δὲ τὴν Νορβηγίαν 1245223, εἰς δὲ τὴν Γερμανίαν 1058263, εἰς δὲ τὴν Γαλλίαν 1037273. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἑλλάδα, κατὰ τὰς εἰδικωτέρας τοῦ Ἐπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν περὶ τοῦ ἔτους 1874 δημοσιεύσεις, τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν αὐτῆς ἀπετελεῖτο ἐκ 250077 τόνων.

Ἐπὶ τὴν ἐποψίν τῆς πρὸς περαιτέρω ἀνάπτυξιν ναυτικῆς κατὰ τόπους εὐρωστίας, ἐνῶ ἡ εἰς τὸ προϋπάρχον Ἀγγλικὸν ναυτικὸν ἐνιαύσιος κατὰ τὸ 1874 προσθήκη ἀνέρχεται εἰς 502428 τόνους (284444 ἱστιοφόρος ναυτιλία καὶ 248285 ἀτμοκίνητος), ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ 239947 τόνων τῷ 1872 κατέπεσε τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν αὐτῆς εἰς 239135 τῷ 1873, ἵνα ἀναβῆ, ὡς εἶδομεν, εἰς 250077 τῷ 1874. Ἡ κατὰ τὸ 1873 ἐλάττωσις κατὰ 812 τόνους καὶ κατὰ τὸ 1874 αὐξήσις κατὰ 10942 (9266 ἱστιοφόρος ναυτιλία καὶ 1676 ἀτμοκίνητος) εἶναι οὐσιωδῶς ἐνδεικτικαί. Συγκρινόμενοι οἱ ἀντίστοιχοι ἀριθμοὶ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἀγγλίας παριστῶσι τὴν ἐπομένην ναυτι-

ΕΤΟΣ 4—ΦΥΛ. 44—ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1876. 22

κῆς ἀναπτύξεως κλίμακα ἐν ἔτει 1874. Ἀγγλία $\frac{1}{2}$: 7 $\frac{7}{10}$; Ἑλλάς $\frac{1}{2}$: 11. Τὰ πορίσματα τῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Γαλλίας συγκρίσεως, ὅσον ἀφορᾷ τὴν αὐξήσιν τοῦ 1874, εἶναι μᾶλλον ἐπιεικῆ, διότι ἀναβιβαζομένης τῆς Γαλλικῆς αὐξήσεως εἰς τόνους 59814, ἡ ἀναλογία ταύτης πρὸς τὴν προεκτεθεῖσαν Ἑλληνικὴν ἐπὶ τῆς ὅλης ποσότητος τῶν ἐκατέρωθεν ἀπογραφέντων πλοίων τοῦ 1874 ἔχει ὡς ἐξῆς: Γαλλία $\frac{1}{2}$: 9, Ἑλλάς $\frac{1}{2}$: 11.

Αἱ μέχρι τοῦδε συγκρίσεις ἔχουσι βεβαίως τὸ ἐνδεικτικὸν αὐτῶν μέρος. Καὶ ὅμως ὁ σκοπὸς τῆς προκειμένης μελέτης περιστρέφεται μᾶλλον πρὸς τὴν ἰδιαιτέραν τῆς ἐμπορικῆς ἡμῶν ναυτιλίας ἐν ἔτει 1874 κατάστασιν. Μετὰ τὴν γενομένην συλλήβδην τῶν τόνων ἐπιθεώρησιν, ἐπὶ τῶν ὄλων ναυτικῶν κέντρων τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας 13 λιμένες διατελοῦσιν περὶ τὴν χωρητικότητα τῶν πλοίων αὐτῶν εἰς ἐλάττωσιν καὶ 19 εἰς αὐξήσιν, καθόσον ἀπὸ τοῦ 1872 μεταβαίνομεν εἰς τὸ 1874. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Ὑδρα κατέπεσεν ἀπὸ 12800 εἰς 11021 τόνους, ἡ Σύρος ἀπὸ 84786 εἰς 77993, τὸ Μεσολόγγιον ἀπὸ 1427 εἰς 1339, ἡ Σκιάθος ἀπὸ 4001 εἰς 3844, ὁ Πόρος ἀπὸ 3187 εἰς 2373, ἡ Ἄνδρος ἀπὸ 7950 εἰς 6130, τὸ Γαλαξείδιον ἀπὸ 32230 εἰς 30589, ἡ Νέα Μιζέλη ἀπὸ 3853 εἰς 1989, αἱ Καλάμαι ἀπὸ 1340 εἰς 1150, ἡ Λευκάς ἀπὸ 1182 εἰς 1172, οἱ Παξοὶ ἀπὸ 349 εἰς 314, τὰ Κύθηρα ἀπὸ 803 εἰς 643, τὰ Νέα Ψάρὰ ἀπὸ 406 εἰς 320. — Εἰς αὐξήσιν (ὑπεράνω τῶν 1000 τόνων) διατελοῦσιν ἡ Κέρκυρα προβιβασθεῖσα ἀπὸ 6281 εἰς 7024, ὁ Πειραιεὺς ἀπὸ 10334 εἰς 14208, αἱ Σπέτσαι ἀπὸ 11801 εἰς 15874, ἡ Μύκωνος ἀπὸ 4192 εἰς 5375, ἡ Κεφαλληνία ἀπὸ 14524 εἰς 17580, ἡ Ζάκυνθος ἀπὸ 6916 εἰς 14681, ἡ Ἰθάκη ἀπὸ 3596 εἰς 4771. Οἱ λοιποὶ τοῦ κράτους λιμένες μικροτέραν δεικνύουσιν εἰς τόνους ἀνάπτυξιν.

Τὰ κατὰ τοὺς ἀριθμοὺς τῶν πλοίων ἔχουσιν ὡς ἐξῆς: ἀπὸ 4767 τῷ 1872, ἀνέβη οὗτος εἰς 5001 τῷ 1873 καὶ

εἰς 5202 τῷ 1874. Ἐν διαστήματι λοιπὸν τριῶν ἐτῶν προσετέθησαν 435 σκάφη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ναυτιλίαν. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς χωρητικότητος ἰδοὺ πῶς διανεμεται τὸ ὄλον τῶν ἡμετέρων πλοίων· μέχρι μὲν τῶν 60 τόνων (ἀ τάξις) ὑπῆρχον 3659 πλοῖα (τόν. 39563) τῷ 1872, 3908 (τόν. 41076) τῷ 1873, καὶ 4077 (τόν. 42877) τῷ 1874· ἄνω δὲ τῶν 60 τόνων (β' τάξις) ὑπῆρχον 1093 (τόν. 194391) τῷ 1872, 1077 (τόν. 192041) τῷ 1873 καὶ 1085 (τόν. 199367) τῷ 1874. Ἐνῶ λοιπὸν τὰ πλοῖα τῆς μικρᾶς χωρητικότητος αὐξάνουσι, τὰ τῆς μεγάλης χωρητικότητος τείνουσι μᾶλλον εἰς ἐλάττωσιν. Σημεῖον ὅτι τὸ εὐρὺ τῶν θαλασσῶν ἐμπόριον εἰσῆλθε διὰ τὴν Ἑλλάδα εἰς περίοδον στασιμότητος.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν μεταξὺ τῶν διαφόρων λιμένων τῆς Ἑλλάδος ἐκτύλιξιν τοῦ ἀνά χειρᾶς καθολικοῦ περὶ τὰ πλοῖα φαινομένου, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1872 εἰς τὸ 1874, εἰς ἐλάττωσιν μὲν διατελοῦσιν ἡ Σύρος, τῆς ὁποίας τὸ ναυτικὸ κατέπεσεν ἀπὸ 713 εἰς 613 πλοῖα, ἡ Ἄνδρος ἀπὸ 119 εἰς 113, ἡ Μήλος ἀπὸ 76 εἰς 74, ἡ Νέα Μιζέλη ἀπὸ 63 εἰς 62, οἱ Παξοὶ ἀπὸ 71 εἰς 64. Μείζονα δὲ μεταξὺ τῶν λοιπῶν αὐξήσιν μαρτυροῦσιν ἡ Κέρκυρα, τῆς ὁποίας τὰ πλοῖα ἀπὸ 302 ἀνέβησαν εἰς 360, ὁ Πειραιεὺς ἀπὸ 265 εἰς 355, αἱ Σπέτσαι ἀπὸ 283 εἰς 357, ὁ Πόρος ἀπὸ 159 εἰς 185, ἡ Χαλκίς ἀπὸ 213 εἰς 248, αἱ Πάτραι ἀπὸ 159 εἰς 178, ἡ Ζάκυνθος ἀπὸ 154 εἰς 202, τὸ Χέλιον ἀπὸ 203 εἰς 242.

Ἡ ἔποψις τῶν πληρωμάτων συνδέεται πρὸς τὸν φυλετικὸν χαρακτῆρα τῆς ἡμετέρας χώρας καὶ τὴν γεωγραφικὴν διαρρύθμισιν αὐτῆς. Ἐν γένει ὁ ναυτικὸς τῆς Ἑλλάδος πληθυσμὸς τείνει εἰς ἀνάπτυξιν, διότι ἀπὸ 24676 ἐργατῶν τῆς θαλάσσης ἐν ἔτει 1872, ἀνέβη ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἰς 25197 τῷ 1873 καὶ εἰς 25838 τῷ 1874. Αὐξήσεις σταθερὰ ἀπὸ τοῦ πρώτου εἰς τὸ τρίτον ἔτος κατὰ 1162 άτομα. Ἐπικύρωσις τοῦ καθολικοῦ νόμου, καθ' ὃν

ἡ μικρὰ βιομηχανία, ἐπομένως καὶ ἡ μικρὰ τῶν ἀκτῶν ναυτικῆ, συντηρεῖ πλείονας ἐργατικὰς χεῖρας. Ἴδου πῶς τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐκτυλίσσεται κατὰ τὰ διάφορα κέντρα τοῦ ἡμετέρου ναυτικοῦ ἀπὸ τοῦ 1872 εἰς τὸ 1874. Εἰς ἐλάττωσιν πληρωμάτων διατελοῦσιν ἡ Ὑδρα, ἣτις ἀπὸ 2306 ἀνδρῶν κατέπεσεν εἰς 2126, ἡ Σύρος ἀπὸ 6005 εἰς 5475, ἡ Ἄνδρος ἀπὸ 644 εἰς 614, τὸ Γαλαξείδιον ἀπὸ 1872 εἰς 1828, ἡ Νέα Μιζέλη ἀπὸ 284 εἰς 234, τὰ Κύθηρα ἀπὸ 280 εἰς 169. Ἀπ' ἐναντίας εἰς ἀνάπτυξιν πληρωμάτων (ἄνω τῶν 100 ἀτόμων) διατελοῦσιν ἡ Κέρκυρα, τῆς ὁποίας οἱ ναυτιλλόμενοι ἀπὸ 850 ἀνέβησαν εἰς 957, ὁ Πειραιεὺς ἀπὸ 1113 εἰς 1534, αἱ Σπέτσαι ἀπὸ 1615 εἰς 1993, ἡ Κεφαλληνία ἀπὸ 1160 εἰς 1404, ἡ Ζάκυνθος ἀπὸ 616 εἰς 834. Οἱ λοιποὶ λιμένες παριστῶσιν ἐλάσσονα εὐρωστίαν.

Ἐὰν ἀπὸ τῆς ἀπογραφικῆς ταύτης τοῦ ἡμετέρου ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ ἀναλύσεως μεταβῶμεν εἰς τὴν κίνησιν αὐτοῦ, ἀρκεῖ νὰ περιλάβωμεν καὶ τὸν συναγωνισμόν του πρὸς τὰ ἄλλοθενῆ πλοῖα, ἵνα δώσωμεν πλήρη, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, τὴν εἰκόνα τῆς ναυτικῆς ἡμῶν βιομηχανίας κατὰ τὸ ἔτος 1874. Ἐν πρώτοις οἱ πρὸς τοὺς Ἑλληνικοὺς λιμένας κατάπλοι καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν ἀπόπλοι, ὑπολογιζόμενοι ὁμοῦ κατὰ τὸ 1872 εἰς 85747 (τόνων 3503596), ἀνέβησαν τῷ 1873 εἰς 96090 (τόν. 4004325), καὶ τῷ 1874 εἰς 121009 (τόν. 4495406). Ὁ τοῦ πρώτου ἔτους εἰς τὸ δεύτερον κατὰ 10 χιλ. καὶ ἀπὸ τοῦ δευτέρου εἰς τὸ τρίτον κατὰ 25 χιλ. προδιβασμὸς τῆς καθ' ἡμᾶς ναυτικῆς κινήσεως ἔχει τι βεβαίως ἀξιοσημείωτον, χωρὶς νὰ λησμονηθῇ ἐν τούτοις ἡ κανονικωτέρα αὐξησις τῶν ἐνδιαφερόντων τὴν κίνησιν ταύτην τόνων, ὑπολογιζομένη, ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, εἰς $\frac{1}{2}$ περίπου ἑκατομύριον.

Τὸ μέρος τῆς Ἑλληνικῆς ναυτιλίας εἰς τὴν περί ἧς ὁ

λόγος κίνησιν τῶν ἡμετέρων λιμένων κατέχει, ὡς εἶκος, τὴν σημαντικωτάτην θέσιν. Τοιοῦτοτρόπως ἐπὶ τοῦ ὀλιγοῦ ἀριθμοῦ τῶν 85747 ἐν ἔτει 1872 κατάπλων καὶ ἀπόπλων ἡ Ἑλληνικὴ ναυτιλία ὑπολογίζει 82217, ἐπὶ τῶν 96090 τοῦ 1873 ὑπολογίζει 92764, καὶ ἐπὶ τῶν 121009 τοῦ 1874 ὑπολογίζει 116629. Ἐκ δὲ τῆς ἐπόψεως τῶν τόνων ἐπὶ τῶν 3503596 τοῦ 1872 ὑπολογίζει ἡ Ἑλληνικὴ ναυτιλία 2445055, ἐπὶ τῶν 4004325 τοῦ 1873 ὑπολογίζει 2856226 καὶ ἐπὶ τοῦ 4495406 τοῦ 1874 ὑπολογίζει 3166256. Καὶ ἐκ τῆς συγκρίσεως ὅθεν ταύτης προκύπτει ἡ καὶ πρότερον παρατηρηθεῖσα τῆς ἡμετέρας ναυτικῆς βιομηχανίας περὶ τὸ μικρὸν ἐμπόριον ἰδιαίτερα τροπή, ἐφ' ὅσον αὕτη πολλαπλασιάζει πολὺ πλείοτερον τὰς κινήσεις τῶν σκαφῶν ἢ τὴν ποσότητα τῶν κινουμένων τόνων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν καθ' ἡμᾶς κίνησιν τῶν ξένων πλοίων, εἰς ἀπόπλους καὶ κατάπλους ὁμοῦ, τὴν πρώτην θέσιν κατέχει κατὰ μὲν τὰ ἔτη 1872 ἡ Αὐστρία, κατὰ δὲ τὸ 1874 ἡ Τουρκία. Ἐξ ὄλων τῶν ἐπικρατειῶν ὁ ἐπόμενος πίναξ περιλαμβάνει μόνον τέσσαρας. Αἱ λοιπαὶ περιορίζονται εἰς ἐλαχίστους ἀριθμοὺς κινήσεως πλοίων.

Σημασίαι	1872	1873	1874	Τόνοι ὁμοῦ
Αὐστριακὴ	1252	1285	1347	2104183
Τουρκικὴ	872	899	1636	82020
Ἰταλικὴ	776	687	827	193891
Ἀγγλικὴ	284	677	434	777073

Ἡ τελευταία τοῦ ἀνωτέρω πίνακος στήλη, μαρτυροῦσα τοὺς ἀπόπλους καὶ κατάπλους ὁμοῦ, καθ' ὅλην τὴν τριετίαν 1872—74, ἐλέγχει τὴν πραγματικὴν σημασίαν τῶν εἰς πλοῖα κινήσεων ὑπὸ τὴν ἐποψιν τοῦ μεγάλου ἐμπορίου. Ἡ πρὸς ἡμᾶς ναυτικὴ ἀνάπτυξις τῆς ἐπὶ τοῦ Ἀδρίου ὁσημέραι προαγομένης ναυτικῆς δυνάμεως μαρτυρεῖται ἀπὸ ἱκανῶς ἐπιβλητικῶν ἀριθμῶν.

Ἐν γένει κατὰ τὰς προεκτεθείσας ἐρεῦνας δὲν ἐγένετο διάκρισις μεταξὺ ἰστιοφόρου καὶ ἀτμοκινήτου κινήσεως. Δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν τὴν τελευταίαν εἰς ἰθαγενῆ καὶ ἀλλοεθνῆ. Ἡ μὲν πρώτη ἀπὸ 2078 κατάπλων καὶ ἀπόπλων ὁμοῦ (τόν. 905495) τῷ 1872, ἀνέβη εἰς 2531 (τόν. 1237686) τῷ 1873 καὶ 2455 (τόν. 1237742), τῷ 1874. Κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη παρατηρεῖται ἐπαισθητὴ στασιμότης, πρὸς τὴν ὁποίαν βεβαίως συνδέεται ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς ἐν Σύρῳ Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοίας, ἥτις, ὡς γνωστὸν, περιέχει τὸ κύριον τῆς εἰς ἰθαγενῆ ἀτμόπλοια ὑπὸ ἐξέτασιν κινήσεως. Ἡ δὲ ἑτέρα, ἢ εἰς ξένα ἀτμόπλοια κίνησις τῶν ἡμετέρων λιμένων, ἀπὸ 1442 κατάπλων καὶ ἀπόπλων ὁμοῦ (τόν. 948565) τῷ 1872, ἀνέβη εἰς 1479 (τόν. 1054834) τῷ 1873, καὶ 1637 (τόν. 1194035) τῷ 1874. Ὁ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος προβιθασμὸς τῆς ἀλλοεθνοῦς ἀτμοπλοίας ἔχει τι κανονικῶς σταθερὸν, καὶ εἶναι καθολικὸν πόρισμα τῆς ὁσημέραι ἐπιτεινομένης μεταβολῆς τῆς ναυτιλίας ἀπὸ ἰστιοφόρου εἰς ἀτμοκίνητον.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΗ.

Ἐκάστη ἐπιστήμη ἔχει τὸ θεωρητικὸν καὶ πρακτικὸν αὐτῆς μέρος. Βεβαίως δὲν ἀπαιτεῖται ὅλος ὁ κόσμος νὰ ᾔηται θεωρητικὸς τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας θιασώτης. Ἐν τούτοις δὲν ὑπάρχει κλάδος βιομηχανικὸς, εἰς τὸν ὁποῖον τὰ πρακτικὰ τῆς ἐπιστήμης ταύτης πορίσματα νὰ μὴ ᾔηται λίαν ἐπωφελεῖ. Ὁ Κ. Emminghaus ὑποθέτει νέον ἄνθρωπον διανύσαντα τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἐν τοῖς κατωτέροις εἰδικαῖς σχολαῖς, ἔτι δὲ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἀνωτάταις τεχνικαῖς σχολαῖς. Ὁ νέος οὗτος δὲν στερεῖται τῶν ἀναγκαίων κεφαλαίων, σκοπῶν δὲ νὰ ἀφοσιωθῆ εἰς τὴν βαφικὴν, ἐμελέτησε τὴν χημείαν ὑπὸ τοὺς καλλιτέρας διδασκάλους, ἀκολούθως δὲ εἰργάσθη ὡς ἀπλοῦς ἐργάτης, ὡς ἐπιστάτης καὶ ὡς διευθυντῆς εἰς πολλὰ βαφικὰ

καταστήματα. Δὲν ὑπάρχει μέθοδος ἐν τῇ βαφικῇ βιομηχανίᾳ, λαβοῦσα ἀνάπτυξιν τινα, τὴν ὁποίαν δὲν παρηκολούθησεν ὁ νέος οὗτος. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, ὑπὸ τεχνολογικὴν ἐποψιν, εἶναι ἐντελῶς ἐτοιμὸς ὅπως ἰδρῦσῃ ἐργοστάσιον. Καὶ ὅμως ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐπιχειρήσεώς του κρέμαται οὐσιωδῶς ἐκ τοῦ οἰκονομικοῦ ὀργανισμοῦ τῶν πανταχόθεν ἀποταμιευθεισῶν βιομηχανικῶν πληροφοριῶν.

Ἐὰν ἐρωτήσητε τὴν πείραν τῶν οἰκονομολόγων καὶ τῶν ἀνεπτυγμένων ἐπιχειρηματικῶν, εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ νέου ὑπολείπεται ὀλόκληρος τάξις γνώσεων ἱκανῶν νὰ ὀδηγήσωσιν αὐτὸν περὶ τὴν ἐκλογὴν τῆς τοποθεσίας, περὶ τὴν ἐκτίμησιν τῆς καταστάσεως τῆς ἀγορᾶς, περὶ τὸν προσδιορισμὸν τῶν σχέσεων αὐτοῦ μετὰ τῶν ἐργατῶν, περὶ τοὺς διαφόρους ἐν γένει ὄρους τῆς βιομηχανικῆς καὶ ἐμπορικῆς δραστηριότητος. Κίνησις κεφαλαίων, κίνησις προϊόντων, συνδυασμὸς τῶν ὀργάνων τῆς παραγωγῆς πρὸς τὰς μεταβαλλομένας ἀνάγκας τῶν καταναλωτῶν, ἰδοὺ κύκλος πλήρης περιπετειῶν διὰ τὸν νέον ἐπιχειρηματίαν. Ποῦ θέλει ἀντλήσῃ ὁ ἡμέτερος νέος ὄλας ἐκείνας τὰς γνώσεις, αἵτινες ὑπόσχονται τὴν ὀριστικὴν νίκην εἰς τὸ πλήρες σκοπέλων στάδιον αὐτοῦ; Ὅσα προάγεται ἡ βιομηχανικὴ κοινωνία, τόσῳ τὸ στάδιον τοῦτο δεῖται μείζονος ἱκανότητος. Καθόσον μεταβαίνομεν ἀπὸ τῆς στασιμότητος εἰς τὴν πρόοδον, κατὰ τοσοῦτον ἡ ἐνέργεια μετὰ τῶν περιπετειῶν αὐτῆς πολλαπλασιάζεται. Ὁ Ἀσιανὸς, λόγου χάριν, ἔμπορος περιμένει τοὺς ἀγοραστὰς καθήμενος ἐπὶ ποδῶν ἐσταυρωμένων. Ὁ Ἀμερικανὸς ὅμως τῶν ἠνωμένων Πολιτειῶν ἐπιχειρηματίας ἀναγκάζεται νὰ διασκελίξῃ τὰς ἀποστάσεις οὐχὶ βαδίζων ταχέως, ἀλλ' οἰοεὶ δρομαίως τρέχων ἐν τῷ σταδίῳ τῆς ζωῆς. Πόση πείρα καὶ πόσαι γνώσεις ἀπαιτοῦνται ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ἐν πόσῳ μικροτάτῳ διαστήματι, ἵνα μὴ συντριβῆ τις καταπατούμενος ὑπὸ τῶν ὀπισθεν ἐρχομένων!

Ἐξ ἁπαντος ἡ πρακτικὴ τῶν ἐπαγγελματῶν διδασκα-

λία πρέπει να έννοήση τήν διαφοράν ταύτην τῶν χρόνων καί τῶν τόπων. Ὑπολαμβάνω τήν συγκρότησιν τῶν κατά μέρος ἐν ἐκάστη τέχνῃ πληροφοριῶν ὅσον ἐνδέχεται πλήρη. Πάντοτε εἰς τὸ τέλος αὐτῆς ἀπαιτεῖται γενική ἀναθεώρησις τῆς ἀποκτηθείσης πνευματικῆς ιδιοκτησίας καί ὀργανισμὸς αὐτῆς κατὰ σκοπόν. Τὸ μάθημα τοῦτο πρέπει νὰ ἦναι τὸ ἐγκόλπιον τοῦ πεπολιτισμένου βιομηχάνου. Ὅλα τὰ ἐξαγόμενα τῆς καθόλου οικονομικῆς ζωῆς τῶν ἐθνῶν ἀποτελοῦσιν ἰδιαίτερον κεφάλαιον τοῦ μαθήματος τούτου. Διαίρεσις καί ἑνωσις τῶν ἔργων, σχέσεις μεταξὺ παραγωγῶν καί καταναλωτῶν, ἐμπορικὴ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν λειτουργία, ὑπηρεσίαι τῶν διαφόρων συναλλακτικῶν ὀργάνων, σχέσεις τῆς πολιτείας πρὸς τοὺς μᾶλλον ἐνδιαφέροντας κλάδους τῆς βιομηχανίας εἶναι τόσαι ἐπόψεις τοῦ πρακτικωτάτου τούτου μαθήματος.

Ἐποθέτω τήν μεγάλην ποσότητα τῶν οικονομικῶν ἰδεῶν, τὰς ὁποίας τὸ σύστημα τοῦτο τῆς βιομηχανικῆς διδασκαλίας ἤθελε βαθμηδὸν εἰσαγάγει ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Πόσαι πεπλανημένα δοξασίαι περὶ τῆς διανομῆς καί τῆς καταναλώσεως τοῦ πλούτου τῶν ἐθνῶν ἤθελον βαθμηδὸν εἰσαχθῆ ὑπὸ τὴν ἀκτίνα τοῦ ἀληθοῦς τῆς ἐπιστήμης φωτός. Καί πῶς! Ἡ Πολιτικὴ λοιπὸν Οἰκονομία εἶναι ἡ βάση τῆς κατ' ἐξοχὴν κοινωνικῆς ἐκπαιδεύσεως;

Ὁ I. B. Say ἔλεγεν «εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι ἡ Πολιτικὴ Οἰκονομία θὰ καταστῆ μετ' ὀλίγον ἀναγκαῖον συμπλήρωμα πάσης ἐλευθερίου ἀνατροφῆς». Παρῆλθεν ἕκτοτε ἡμισυ περίπου αἰῶνος. Δύναται τις νὰ προσθέσῃ νῦν, ὅτι αἱ πρακτικαὶ ἀνακαλύψεις τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας εἶναι ἀπαραίτητον ἐφόδιον πάσης ἐν τῇ βιωτικῇ προαγωγῆς.

ΚΩΛΥΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΓΑΜΟΝ.

Ὅτι ὁ γάμος ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὸ φυσικὸν ἢ τὸ θετικὸν δίκαιον, ἀποδεικνύει ἡ ἱστορία τῆς συστάσεως τῶν κοινωνιῶν. Πρὶν ἢ αἱ κοινωνίαι παραγάγῃσι νομοθέτας διὰ τὴν τοῦ θετικοῦ δικαίου διαρρύθμισιν, ἐδέησε νὰ σχηματισθῶσι πρῶτον αὐταὶ ὑπὸ οἰκογενειῶν, τὰς ὁποίας ἡ γαμικὴ τῶν γενῶν ἑνωσις ἀπετέλεσε. Κατόπιν, ὡς ἐν τοῖς πλείστοις θέμασι τῆς βιωτικῆς, οὕτω καί τὰ περὶ τὸ προκείμενον ἐφιλοτεχνήθησαν ἐν τῇ νομοθεσίᾳ τῶν ἀνθρώπων, παραλαβόντων τὴν βάσιν ἐκ τῆς νομοθεσίας τοῦ Θεοῦ.

Ἐν τῇ πρώτῃ, τῇ φυσικωτέρᾳ, οὕτως εἰπεῖν, περιόδῳ, κανὼν εἶναι ἡ περὶ τὴν σύναψιν τῶν γάμων ἐλευθερία. Καθόσον προβαίνει ἡ κοινωνία, κατὰ τοσοῦτον ἀναπτύσσονται διάφοροι περιορισμοί. Ἐκ πρώτης ὄψεως νομίζει τις, ὅτι σκοπὸς τῶν τελευταίων εἶναι ἡ ἀντίδρασις κατὰ τῆς ὑπερβολικῆς ἐξογκώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου πληθυσμοῦ. Ἐὰν ἄνευ τῶν γαμικῶν περιορισμῶν ἐνεργῶνται πλείονες ἐνώσεις τῶν γενῶν, ἰδοὺ ὅτι τὸ δένδρον τοῦ πληθυσμοῦ ἔχει πλείονας κλάδους πρὸς γονιμοποίησιν. Ἐὰν ὁμοίως διὰ τῶν γαμικῶν περιορισμῶν καθαρίζεται μᾶλλον τὸ δένδρον τοῦ πληθυσμοῦ ἀπὸ τῶν ξηρῶν κλαδίων, δὲν ὑπάρχει, ἀμφιβολία ὅτι καθίσταται τοῦτο εὐρωστότερον.

Ἐπὶ τοιαύτην λοιπὸν ἐποψίν, γενικῆς ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ πολιτικῆς, τὰ πρὸς γάμον κωλύματα πρέπει νὰ μελετηθῶσιν. Ἐν τῇ ἐρεύνη ταύτῃ κατὰ πρῶτον μὲν παρίστανται τὰ φυσικὰ κωλύματα, ἀκολούθως δὲ τὰ πολιτικο-ἠθικά, τὰ διὰ τῶν ἠθῶν, τῆς πολιτείας καί τῆς ἐκκλησί-

ας βαθμηδόν μορφωθέντα. Ἴδου πῶς ἐπὶ τοῦ ἀνά χειρας θέματος ἀνεπτύχθη ἡ καθ' ἡμᾶς ἰσχύουσα νομοθεσία.

Φυσικά κωλύματα. — Ἡ ἀνικανότης περὶ τὴν ἔνωσιν τῶν γενῶν ἀποτελεῖ βεβαίως τὴν σημαντικωτέραν περίπτωσιν γαμικῆς ἀπαγορεύσεως. Θὰ ἦτο τῆς ἐσχάτης πολιτικῆς ἀπρονοησίας ἴδιον, εἰ κατεδικάζετο ἡ πιθανὴ γονιμότης τῶν γυναικῶν εἰς τὴν βεβαίαν ἀγονίαν τῶν ἐκτετμημένων εὐνούχων. Ἐντεῦθεν ὁ νομοθέτης ἀπαγορεύει τὸν γάμον εἰς τοὺς τελευταίους, καὶ ἐπιτρέπει τὴν διάζευξιν κατὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, ὅστις, ἐπὶ τρία ἀπὸ τῆς τοῦ γάμου συναφείας ἔτη, διατελεῖ ἀνίκανος περὶ τὰ γαμικά καθήκοντα.

Οἱ πρὸς τὰ ἀπώτερα ἄκρα τῆς ζωῆς ἄωροι παῖδες καὶ παρηκμακότες γέροντες ἀνήκουσιν εἰς τὴν αὐτὴν ἔννοιαν. Ἄλλ' ἐνῶ εἰς τοὺς ἀνήθους ἀπαγορεύεται ὁ γάμος ἀπὸ λελογισμένων τῆς φύσεως σκοπῶν περαιτέρω σωματικῆς ἀναπτύξεως τῶν ἀτόμων, ὁ νομοθέτης τοῦ Βυζαντίου Ἰουστινιανὸς κατήργησε τὴν ἀρχαίαν διάταξιν τοῦ Ἰουλίου Ποπαίου νόμου, ἣτις ἀπέκλειε τοὺς ἐξηκονταετῆς ἐκ τοῦ βωμοῦ τοῦ Ὑμεναίου.

Πολιτικο-ηθικά κωλύματα. — Ἐν τῇ κατηγορίᾳ ταύτῃ περιλαμβάνεται τὸ σύνολον τῶν λοιπῶν πρὸς γάμον κωλυμάτων, διὰ τὴν εἰδικωτέραν τῶν ὁποίων μελέτην δυνάμεθα νὰ ἀκολουθήσωμεν τὴν ἐξῆς σειρὰν.

Α'. Μονογαμία. — Ἦρπει νὰ θεωρηθῇ αὕτη ὡς ἡ στέγη τῆς κοινωνικῆς οἰκοδομῆς. Ἀρκεῖ νὰ συγκρίνωμεν τοὺς πολυγάμους λαοὺς πρὸς τοὺς μονογάμους, ἵνα συλλάβωμεν γενικὴν ἔννοιαν περὶ τῆς ἐκπολιτιστικῆς ἀποστολῆς τῆς μονογαμίας. Ἄνευ αὐτῆς ἡ οἰκογένεια διατηρεῖται μεταξὺ ἀνδρωνίτου καὶ γυναικωνίτου τοιοῦτοτρόπως, ὥστε δὲν μένει τόπος διὰ τὸ ἀπώτερον μέλλον τῶν νέων αὐτῆς βλαστῶν. Ὑπὸ τοιοῦτον σύστημα αἱ κοινωνίαι διαίρουσιν εἰς καταγῶγια κτηνωδῶν ἀπολαύσεων, τὰς ὁποίας ἡ βία ἐξασφαλίζει καὶ ἡ πρόωρος παρακμὴ τιμωρεῖ.

Πόσον διαφέρει τὸ μονογαμικὸν σύστημα! Ἐν αὐτῷ ἡ οἰκογένεια καθαγιάζεται καθίσταται συγχρόνως καὶ ἐστὶα ἠθικῆς τελειώσεως καὶ πνευματικῆς ἀναπτύξεως πυρρῆς; φυτῶριον δὲ καθόλου ἐν τῷ ὁποίῳ ὀργανίζεται ἡ μέλλουσα τοῦ ἔθνους ζωὴ. Ἐν αὐτῇ τὰ άτομα εἶναι οὐχὶ τυχαῖοι τοῦ κόσμου τούτου διαβάται, ἀλλ' ἀναγκαῖα στοιχεῖα τῆς συγκροτήσεως τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας, τὴν ὁποίαν ἀποτελεῖ τὸ αἰώνιον σύμπλεγμα τῶν κατὰ μέρος οἰκογενειακῶν ὀμάδων.

Ἄλλ' ἐὰν ἡ σύγχρονος πολυγαμία, καταρρίπτουσα τὸ ἀξίωμα τοῦ ἡμίσεως ἀνθρωπίνου γένους, καταφέρει καιριώτατον κατὰ τῆς κοινωνικῆς προόδου τραῦμα, ἡ διαδοχικὴ πολυγαμία δὲν παριστᾷ ὁμοίαν δυσχερείαν. Οἱ δευτερογαμοῦντες ἐν τῇ ἀκμαίᾳ τῆς ζωῆς ἡλικίᾳ δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀδιάφοροι τοῦ ἀνθρωπίνου πληθυσμοῦ ἐργάται. Ἡ ἰδέα τοῦ Παύλου, καθ' ἣν «μακαριωτέρα ἡ χήρα ἐὰν οὕτω μείνη», ἀνήκει εἰς ὑψηλοτέραν τῆς ἐπιγείου σφαῖραν. Ἡ πολιτικὴ ἐν γένει τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι ἀπαραιτήτως ἐναντία. Ἀπέναντι αὐτῆς ἡ δυσμένεια τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς δευτερογαμοῦντας ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ μέχρι τοῦ σημείου καθ' ὃ, ἐνῶ πρότερον ἀπολύτως ἀπαγορεύετο αὐτοῖς ἡ τῶν χριστιανικῶν μυστηρίων κοινωνία, κατόπιν ἐθεωρήθη ὡς ἱκανὸς ἐξαγνισμὸς ἀρμογῆς τις προσευχῶν καὶ νηστειῶν. Παραλείπω τὰς διασωθείσας ἐν τῇ ἀστυκῇ νομοθεσίᾳ χρηματικῆς τῆς δευτερογαμίας συνεπειᾶς, κυρίως πρὸς ὄφελος τῶν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνων.

Οἱ τρίτοι γάμοι ὑπῆρξαν ἀπεχθέστεροι τῶν δευτέρων. Ἐξομωθέντες κατὰ πρῶτον πρὸς τὴν πορνείαν, ἀπηγορεύθησαν ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορίας Εἰρήνης, συνεχωρήθησαν ἐπὶ ταῖς αὐταῖς χρηματικαῖς καὶ πρὸς τοὺς δευτερογαμοῦντας συνεπειᾶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα, καὶ διετυπώθησαν ὑπὸ τὴν αἰγίδα βαρέων ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτιμίων τῷ 921 μ. Χ. ὑπὸ τῆς

ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου ὑπὲρ τῶν ἀτέκνων, ὅσοι δὲν συνεπλήρωσαν τὸ 40 ἔτος τῆς ἡλικίας, καὶ τῶν ἐχόντων τέκνα τριακονταετῶν. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν τέταρτον γάμον, καὶ ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς νομοθεσίας ἀπ' ἀρχῆς ἐκηρύχθη οὗτος ἀπολύτως ἐκτός τοῦ νόμου, χαρακτηρισθεὶς ὡς ἀξιόποινος παλλακίας σχέσις (1).

Β'. Πένθιμον ἔτος. — Χάριν τῆς πρὸς τὸν πρῶτον σύζυγον καὶ τὴν μνήμην αὐτοῦ ὀφειλομένης, λέγουσιν οἱ αὐτοκράτορες Γρατιανός, Βαλεντινιανός καὶ Θεοδοσίος, εὐλαβείας ἀπαγορεύεται εἰς τὴν χήραν νὰ ἔλθῃ εἰς νέου γάμου κοινωνίαν πρὶν ἢ συμπληρωθῇ ἔτος ἀπὸ τῆς τελευταίας τοῦ πρώτου ἀνδρὸς αὐτῆς, ἐκτός ἐναντίας βασιλικῆς ἀδείας, ἣτις δύναται νὰ περιορίσῃ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα, ὅπερ κατὰ τὸ ἀρχαιότερον δίκαιον ἦτο δεκάμηνον. Ἐκτός τοῦ ἐκτεθέντος λόγου τῆς ὑποδεεστέρως ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσεως τῆς γυναικὸς ἀπέναντι τοῦ θνήσκοντος κυρίου τῶν παλαιῶν χρόνων αὐτῆς, ἡ χρησιμότης τοῦ πένθιμου ἔτους κατὰ τῆς συγχύσεως καὶ τῆς ἀσφαλείας τοῦ οἰκογενειακοῦ ἐν γένει αἵματος εἶναι ἀξία ἰδιαιτέρας ἐπὶ τοῦ προκειμένου προσοχῆς. Ἡ παραβαίνουσα τὸ πένθιμον ἔτος χήρα, εἴτε διὰ δευτέρου γάμου εἴτε δι' ἀνόμων σαρκικῶν συνδέσμων, ὑπόκειται εἰς βαρείας,

(1) Αἱ κυριώτεροι νομικαὶ συνέπειαι τῆς δευτερογαμίας συνοψίζονται ὡς ἐξῆς. Διατηρεῖ ὁ δευτερογαμῶν μόνην τὴν ἐπικαρπίαν τῶν ὑπὸ τοῦ προτέρου συζύγου δωρηθέντων αὐτῷ, ἡ κυριότης τῶν ὁποίων μεταβιβάζεται εἰς τὰ ἐξ αὐτοῦ κινῆ τέκνα, ἐκτός ἂν ταῦτα ἀχαριστήσῃ πρὸς θάτερον τῶν γονέων αὐτῶν. Ἐπίσης ὁ κληρονομήσας ἴδιον ἐκ προτέρου γάμου τέκνον, ἐρχόμενος εἰς νέου γάμου κοινωνίαν διατηρεῖ μόνην τὴν ἐπικαρπίαν τῶν κληρονομηθέντων κτημάτων, τῶν ὁποίων ἡ κυριότης μεταβαίνει εἰς τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ ἀποδιώσαντος τέκνου. Ὁ δευτερογαμῶν γονεὺς ἢ πάππος καὶ μᾶλλον δὲν δύναται νὰ δωρήσῃ, ἢ καταλείπῃ διὰ διαθήκης εἰς τὸν δεῦτερον σύζυγον πλέον τοῦ ὅσον καταλείπει εἰς τὸν ἐλάχιστον λαμβάνοντα ἐκ τοῦ πρώτου γάμου κατιόντα.

κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, συνεπείας (1), ἐκ τῶν ὁποίων δύναται νὰ ἀπαλλαγῇ διὰ Βασιλικῆς συγγνώμης, ἐπὶ ἀμέσῳ παραχωρήσει τοῦ ἡμίσεως τῆς περιουσίας τῆς εἰς τὰ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνα αὐτῆς.

Γ'. Μοιχεία. — Ὁ νόμος ἀπαγορεύει εἰς τὸν ἐπὶ μοιχεία καταδικασθέντα τὴν σύναψιν γάμου μετὰ τοῦ συνενόχου, εἴτε ἐγγαμος εἶναι οὗτος (κατὰ τὴν ἀρχαιοτέραν ἐννοίαν τῆς μοιχείας) εἴτε ἀγαμος, ἐφ' ὅσον καὶ τὴν μετ' ἀγάμου παραβίασιν τῆς περὶ τὸν γάμον πίστεως μοιχείαν τὸ νεώτερον ποινικὸν δίκαιον ἐχαρακτήρισεν, ὑπαγαγὸν οὕτως αὐτὴν εἰς τὰς συνεπείας τῆς ἀστυκῆς νομοθεσίας. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς μοιχαλίδας, ἐν γένει ἀπαγορεύεται ἕτερος εἰς αὐτὰς γάμος. Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὅσον ἡ πρώτη μετὰ τῶν συναυτουργῶν ἀπαγόρευσις ἐμπνέεται ὑπὸ ἀνωτέρων ἠθικῆς λόγων, τόσον ἡ τελευταία ἀνήκει εἰς τὴν στενὴν σφαῖραν αὐστηρότητος ὑπερβολικῆς.

Δ'. Βιαιία ἀπαγωγῆ. — Εἰς τὸν καταδικασθέντα ἐπὶ ἀπαγωγῆ (εἴτε πρὸς ἀκολασίαν εἴτε πρὸς γόμον) γυναικὸς ἀκούσης, ἡ ἐκούσης μὲν ἐλάχιστος ὅμως τῶν 12 ἐτῶν, ἀπαγορεύεται ὁ μετ' αὐτῆς γάμος. Ἐν τούτοις ἐὰν ὁπωσδήποτε ἐξετελέσθῃ γάμος πρὶν ἢ καταδικασθῇ ὁ ἀπαγαγὼν, ἀπόκειται εἰς τὸν ἔχοντα τὸ δικαίωμα ἢ προσβολῆ τοῦ γάμου ὡς ἀκύρου. Τοιοῦτοτρόπως ἀφίνει ἡ νομοθεσία θύραν ἱκανῶς ἀνοικτὴν διὰ τὴν παναρχαίαν τῆς ἐνώσεως τῶν γενῶν πρακτικὴν.

Ε'. Ἐλλειψίς συναινεσεως γονέως. — Ἵπο

(1) Οὐδεὶς λόγος περὶ τῆς ἐπιβαλλομένης ἐν τῷ ἀρχαιοτέρῳ δικαίῳ ποινῆς τῆς ἀτιμίας. Ἐν τούτοις ἰσχύουσιν ἐτι καὶ νῦν οἱ ἐξῆς περιορισμοί. 1) Δὲν δύναται ἢ τὸ πένθιμον ἔτος παραβιάσασθαι γυνὴ νὰ κληρονομήσῃ ἀπὸ διαθήκης, οὐδὲ ἐξ ἀδιαθέτου τοὺς πέραν τοῦ τρίτου βαθμοῦ ἐξ αἵματος συγγενεῖς αὐτῆς. 2) Ἀποβάλλει τὰ ἐκ τοῦ πρώτου συζύγου τῆς εἰς αὐτὴν περιελθόντα δωρήματα. 3) Μόνον τὸ $\frac{1}{2}$ τῆς περιουσίας τῆς δύναται νὰ δωρήσῃ τῷ νέῳ ἀνδρὶ αὐτῆς.

τίθεται ὅτι οὗτος ἀσκει πατρικὴν ἐξουσίαν, πατὴρ εἶναι ἢ ὀπωσδήποτε ἀνιών. Ἐν τῇ νεωτέρᾳ νομοθετικῇ ἀναπτύξει πρόκειται καὶ παρ' ἡμῖν, ὡς καὶ παρ' ἄλλοις ἔθνεσι, νὰ προστεθῇ εἰς τὰ ἀνωτέρω πρόσωπα καὶ ἡ μήτηρ, ἐξ οὗπερ συνάγεται ὅτι ἐκλείπόντων τῶν παλαιῶν τῆς ὑπεξουσιότητος οἰκογενειακῶν τύπων, παραμένει μόνος ὁ λόγος τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς γονεῖς κατὰ τὴν κρισιμωτάτην τῶν τέκνων περίοδον, τῆς εἰς τὸν ἔγγαμον δηλ. βίον μεταβάσεως αὐτῶν. Κατὰ τὸ μέχρι τοῦδε ἰσχύον παρ' ἡμῖν δίκαιον δὲν ἀπαιτεῖται νὰ διδῆται ρητῶς ἡ συναίνεσις τοῦ γονέως· ἀρκεῖ π. χ. καὶ ἡ συνουδοκοῦσα παρουσία του κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου. Ἀλλὰ καὶ μεταγενεστέρᾳ ἔγκρισις τοῦ ἀνευ πατρικῆς συναίνεσεως τελεσθέντος γάμου ἀρκεῖ νὰ καλύψῃ διὰ τὸ μέλλον τὴν ἀπ' ἀρχῆς ἀκυρότητα. Δὲν πρέπει τις ἐντεῦθεν νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι οἱ ὑπεξούσιοι εἶναι ἐγκατελειμένοι εἰς τὴν αὐθαιρεσίαν τῶν ἐχόντων τὴν ἐξουσίαν ἐπ' αὐτῶν, διότι δύνανται νὰ ἀναπληρωθῇ ἡ πατρικὴ συναίνεσις διὰ τῆς μεσολαβῆσεως τοῦ δικαστηρίου, τὸ ὅποιον κρίνει περὶ τοῦ μελετωμένου γάμου ὑπὸ ἠθικῆν, οἰκονομικῆν καὶ ἐν γένει τοῦ προσήκοντος ἐποψίν. (1)

ΣΤ'. Στρατιωτικὸν ἐπάγγελμα. — Ἴνα τελεσθῇ γάμος στρατιωτικοῦ ἀπαιτεῖται ἡ ἄδεια τῆς προϊσταμένης αὐτοῦ ἀρχῆς. Τὸ μέτρον τοῦτο συνδέεται μετὰ τοῦ στρατιωτικοῦ τῆς ἐπικρατείας ὀργανισμοῦ καὶ εἶναι ἀπόρροια πειθαρχικῶν καὶ οἰκονομικῶν διὰ τὰ βάρη τοῦ στρατοῦ λόγων.

Ζ'. Ἐπαρχιακὸν ἀξίωμα. — Ἡ ἀστυκὴ νομοθεσία ἀπαγορεύει εἰς τοὺς δημοσίους ἄρχοντας τῶν ἐπαρχιῶν τὴν σύναψιν γάμου μετὰ γυναικῶν τῆς περιφερείας

(1) Ἐὰν ὁ πατὴρ αἰμαλώτως ἢ ἀφανῆς, τὸ τέκνον πρέπει νὰ τὸν περιμένῃ ἐπὶ τριετίαν, ἐκτὸς τῶν περιπτώσεων τῆς βεβαίως εἰκαζομένης τοῦ πατρὸς ἐπιδοκιμασίας. Ἐὰν ὁ πατὴρ φρενοβλαβῆς, μεσολαβεῖ τὸ συγγενικὸν συμβούλιον καὶ τὸ δικαστήριον.

αὐτῶν. Κατὰ πόσον ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἰσχύει ἐν τοῖς νῦν χρόνοις, δύναται νὰ μαρτυρηθῇ ἢ συνεχῆς τοῦ ἐναντίου πρακτικῇ. Ἐν τούτοις εἰς τὴν ἔννοιαν ταύτην δύναται νὰ ἀναχθῇ τὸ ἕνεκα γάμου περὶ μετατοπίσεως τῶν ὑπαλλήλων νομοθετικὸν ἐπ' ἐσχάτων μέτρον.

Η'. Συγγένεια. — Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς μεταξὺ ἀνιόντων καὶ κατιόντων συνάψεως γάμου ἀνήκει εἰς τὴν ἀγιωτέραν τῆς οἰκογενείας εἰκόνα, τὴν ὁποίαν ἀρχίζει ὁ γενάρχης καὶ συμπληροῦσιν οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἐπ' ἀπειρον. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς πλαγίους συγγενεῖς, ἔρχονται εὐθὺς κατόπιν εἰς τὴν κλίμακα τῆς ἀπαγορεύσεως τῶν γάμων οἱ ἀδελφοί, ἀκολουθοῦσιν οἱ ἐξάδελφοι καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ δισεξάδελφοι. Ἡ ἀπαγόρευσις σταματᾷ κατὰ τὸν ἕκτον βαθμὸν τῆς συγγενείας (1). Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ἐξ αἵματος ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα εἶδη συγγενειῶν καθ' ἃ ἰδιαιτέρα ὀρίζονται γάμου κωλύματα. Τοιοῦτοτρόπως μετὰ τῶν κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἀγγιστέων ἀπαγορεύεται ὁ γάμος ἐπ' ἀπειρον, μετὰξὺ δὲ τῶν ἐκ πλαγίου ἀγγιστέων ὁ νόμος ὀμιλεῖ μόνον περὶ τῆς ἐπ' ἀδελφῇ νύμφης καὶ τῆς γυναικαδέλφης (2).

Ἐπὶ τῆς τριγενείας (δύο γάμοι συνάπτουσι τρεῖς οἰκογενείας) ὁ νόμος ἀπαγορεύει τὸν γάμον τῆς μητρειᾶς

(1) Τὸ ἡμέτερον ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον ἀπαγορεύει καὶ εἰς τοὺς κατὰ τὸν ἑβδόμον βαθμὸν ἐκ πλαγίου συγγενεῖς τὸν γάμον, στήριζόμενον εἰς πατριαρχικὴν διάταξιν τοῦ 1611. Ὑπολείπεται ἡ ἐξέτασις κατὰ πόσον ἡ διάταξις αὕτη ἰσχύει μετὰ τὸν ἀπὸ 23 Φεβρουαρίου 1835 νόμον, ὅστις μόνος τὰς αυτοκρατορικὰς τοῦ Βυζαντίου (μέχρις ἀλώσεως αὐτοῦ) διατάξεις εἰσήγαγεν ἐν Ἑλλάδι.

(2) Τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἡμῶν δίκαιον ἐξέτεινε τὴν ἀπαγόρευσιν καὶ πρὸς περαιτέρω ἑτι ἀγγιστεῖς, κατατάξαν αὐτοὺς εἰς βαθμοὺς, ἐφ' ὅσον ἐν τῷ ἀστυκῷ δικαίῳ δὲν ὑπῆρχον τοιοῦτοι. Μέχρι τοῦ πέμπτου κατ' ἀρχὰς βαθμοῦ, κατόπιν τοῦ ἕκτου καὶ τέλος τοῦ ἑβδόμου ἡ Ἐκκλησία ἐθεώρησε πρέπον νὰ ἀπαγορεύσῃ τὸν μεταξὺ

μετά τοῦ ἀνδρός τῆς προγονῆς τῆς καὶ τοῦ πατριοῦ μετὰ τῆς γυναικὸς τοῦ προγόνου. Ἐπὶ τῆς ἐξ υἰοθεσίας συγγενείας ἀπαγορεύεται ὁ γάμος τῶν θετῶν τέκνων μετὰ τῶν ἐξ ἀρρενογονίας συγγενῶν τοῦ θετοῦ πατρὸς εἰς ὅσους βαθμοὺς καὶ ἐπὶ τῆς φυσικῆς ἐξ αἵματος συγγενείας ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἐκ θηλυγονίας συγγενεῖς, ὁ νόμος μνημονεύει μόνον τὴν μητέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ θετοῦ πατρὸς. Ἐπὶ τῆς πνευματικῆς συγγενείας (ἀναδοχή τοῦ βαπτιζομένου) ἀπαγορεύεται ὁ γάμος τοῦ ἀναδόχου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ μετὰ τῆς ἀναδεκτῆς καὶ τῆς θυγατρὸς καὶ τῆς μητρὸς ταύτης. Ἐπὶ τῶν καρπῶν τῶν μὴ νομίμων ἐνώσεων τῶν γενῶν, ἀπαγορεύεται ὁ γάμος εἰς τὴν κατ' εὐθείαν τῶν ἀπογόνων γραμμῆν, ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν πλαγίαν γραμμῆν, μέχρι μόνου τοῦ δευτέρου βαθμοῦ.

Θ'. Ἐπιτροπεία καὶ κηδεμονεία. — Ἀπαγορεύεται ὁ γάμος τῆς ὑπὸ τοιαύτην ἐξουσίαν διατελούσης μετὰ τοῦ ἐπιτρόπου, τοῦ κηδεμόνου καὶ τῶν τέκνων καὶ ἐγγόνων αὐτῶν καθὼς καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν

ἀγχιστέων νόμον, οὓσα ἐπιεικτέρα πρὸς τοὺς δύο τελευταίους βαθμοὺς, ὅσας δὲν ἐπέρχεται ἐκ τοῦ γάμου σύγγυς τῶν ὀνομάτων τοῦ γένους. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἀπέδειξαν κατὰ τὸ προκείμενον θέμα λεπτότητα ἐκπληκτικὴν. Δὲν εἰσέρχονται εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν λεπτομερειῶν. Ἐπρωτίμων μᾶλλον τὴν ἔρευναν τῆς νομιμότητος. Τὸ Σύνταγμα (ἄρθ. 2) διατάσσει τὴν τήρησιν τῶν Ἀποστολικῶν καὶ Συνοδικῶν κανόνων καὶ τῶν ἱερῶν παραδόσεων. Ἄλλο δίπλωμα διὰ τὴν ἰσχύϊν τῶν περὶ τοὺς γάμους ἐκκλησιαστικῶν κανονισμῶν δὲν γνωρίζω. Ἐν τούτοις εἶναι δύσκολον νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι ὁ μεταξὺ π. χ. δισεξαδελφῶν ἐξ ἀγχιστείας γάμος ἀνήκει εἰς τὸν κύκλον τῶν ἱερῶν παραδόσεων. Ἐννοῶ λοιπὸν ὅτι ἐκεῖναι μόναι αἱ ἐκκλησιαστικαὶ περὶ τὴν σύναψιν τῶν γάμων ἀπαγορεύσεις πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς ἰσχύουσαι, ὅσαι ρητῶς ἀναφέρονται ὑπὸ Ἀποστολικῶν καὶ Συνοδικῶν κανόνων. Τὰ αὐτὰ ρητέον καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τῆς οἰοῦναι λεγομένης ἀγχιστείας γαμικῶν τῆς ἐκκλησίας ἀπαγορεύσεων, μεταξὺ π. χ. τοῦ ἀδελφοῦ μετὰ τῆς μηστῆς τοῦ ἀδελφοῦ κλπ.

των. Μετὰ τὴν λύσιν τῆς ἀνωτέρω ἐξουσίας καὶ τὴν δόσιν τῆς ἐπ' αὐτῇ λογοδοσίας αἴρεται τὸ προκείμενον γαμικὸν κώλυμα, ὅπερ σημειωτέον δύναται νὰ ἀτονίσῃ καὶ ἐν προτέρῳ χρόνῳ ἀπὸ θελήσεως τοῦ πατρὸς τῆς ὀρφανῆς ἢ Βασιλικῆς διαταγῆς.

Γ'. Θρησκεία. — Μόνος ὁ μεταξὺ Χριστιανῶν καὶ Ἑβραίων γάμος ἀπαγορεύεται ὑπὸ τῆς ἀστυκῆς νομοθεσίας. Ἐν τῷ πνεύματι ὁμῶς τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης περιλαμβάνονται ἐν γένει πάντες οἱ μὴ εἰς Χριστὸν πιστεύοντες. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἰδιαιτέρας κατὰ τῶν αἰρετικῶν Χριστιανῶν γενικὰς τῆς Ἐκκλησίας γαμικὰς πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους ἀπαγορεύσεις, αὗται μετὰ τὸν νόμον τῆς 15 Ὀκτωβρίου 1861 ἀνήκουσι πλέον εἰς τὴν ἱστορίαν. Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον «ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς Χριστιανούς τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος νὰ συνάπτωσι γάμους μετὰ Χριστιανῶν ἄλλου δόγματος, τηροῦντες τὰ ὑπὸ τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας περὶ τούτου ὀριζόμενα.»

Ἡ ἀνωτέρω συνοπτικὴ τῶν πρὸς γάμον κωλυμάτων ἐκθεσις ἐξηγεῖ τὴν γενικὴν τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας διευθύνσιν. Ἐν γένει ὁ πέραν τοῦ μέτρου πολλαπλασιασμός τῶν γαμικῶν κωλυμάτων δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐν ἀρμονίᾳ διατελῶν πρὸς τὴν πολιτικὴν τοῦ πληθυσμοῦ. Ἀναφέρω δὲ ἐπὶ παραδείγματι τὰς ἐπ' ἐσχάτων ἐγερθείσας ἐν Γαλλίᾳ μομφὰς κατὰ τῶν ὑπερβολικῶν ἐν αὐτῷ διατυπώσεων, τὰς ὁποίας προκαλεῖ τὸ περὶ τὴν συναίνεσιν τῶν γονέων κώλυμα, πρὸς τὸ ὅποσον συνδέεται, ὑπὸ τινὰ ἔποψιν, τὸ σύγχρονον φαινόμενον τῆς ἐλαττώσεως τοῦ Γαλλικοῦ πληθυσμοῦ.

A P.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΣ.

Ἐκαστον ἐπάγγελμα ἐκθέτει εἰς ἰδιατέρους κινδύνους τὸν μετερχόμενον αὐτὸ πληθυσμόν. Ὁ στάσιμος βίος καταστρέφει ἄλλως τὸ ἄτομον, καὶ ὁ ἐνεργητικὸς ἔχει ἰδιαιτέραν διὰ τὸ τέλος τοῦτο μέθοδον. Ἄς ἐπιθεωρήσωμεν τὰς πληροφορίας τῆς Καταστατικῆς, ὅσον ἀφορᾷ τὰς στρατιωτικὰς τῶν ἐθνῶν ομάδας.

Ὁ Βεεμερεϊ ἀπαριθμεῖ ἐν τῇ Ὑγιεινῇ αὐτοῦ τὰ κυριώτερα αἴτια, ἐξ ὧν ἐπηρεάζεται ἡ στρατιωτικὴ ζωὴ. Ἐν πρώτοις ἡ νοσταλγία, συντρίβουσα ἐν τῇ ψυχῇ τῶν ἐκ τῆς γενετείας γῆς ἀπομακρυνομένων νέων στρατευσμένων τὸ ἐνεστῶς τῶν πόθων αὐτῶν, ἀνοίγει τὴν θύραν τοῦ σώματος εἰς πολλὰς παθήσεις. Ἀλλαγὴ συνηθειῶν. Ἀγαμία μεθ' ὄλων τῶν συνεπειῶν τῆς. Τὸ εἶδος τῆς τροφῆς, ὅπερ ἢ εἶναι παχύτερον τοῦ ὅσον ἠθίζετο παρὰ τοῖς ἐξοχικοῖς στρατευσίμοις, ἢ ἔλλειπες καὶ κακῆς ποιότητος ἐν καιρῷ πολέμου. Ἡ κατάχρησις τῶν μεθυστικῶν ποτῶν εἶναι παλαιὰ κατάρτα διὰ τὸν στρατιώτην. Ἡ ἐνδυμασία, ὁ ὅπλισμός καὶ ἡ ἡμερησία ἀσκήσις ἔχουσι τι βαρὺ, τὸ ὁποῖον ἐξ ἀνάγκης ἐπιδρά. Στρατοπεδεύσεις ἐξ ἀπροόπτου καὶ εἰς μέρη πολλάκις νοσηρὰ, ἀδιάκοποι ἐκθέσεις τῶν σωμάτων εἰς τὰς μεταβολὰς τῆς ἀτμοσφαιρας ἀπὸ τοῦ καύματος μέχρι τῆς βροχῆς καὶ τοῦ ψύχους, τὰ ἐπακόλουθα τῶν πολιορκιῶν, αἱ μετὰ τοὺς ἀγῶνας τῆς μάχης ἀπὸ πληγῶν καὶ ἄλλων συμφορῶν ἀσθενεῖαι τοῦ νικηφόρου στρατοῦ καὶ πρὸ πάντων τοῦ ἡττημένου δι' ὅλης τῆς ἀποθαρρύνσεως τούτου, τὰ ἐν καιρῷ πολέμου νοσοκομεῖα μεθ' ὄλων τῶν συνεπειῶν τῆς ἐν αὐτοῖς στενοχωρίας, ἐν γένει ὅλα τὰ ὑπὸ ὑγιεινὴν ἔποψιν ποικίλα πορί-

σματα τῆς συσσωρεύσεως τῶν ἀνθρώπων, ἐντὸς τῶν στρατώνων καὶ τῶν πειθαρχικῶν ὀργανισμῶν, εἶναι τόσαι περιπτώσεις ἐπὶ τὰ χεῖρω διαφορᾷ τῆς θνησιμότητος τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν ὄπλων. Ἐὰν προσθέσωμεν εἰς τὴν ἀνωτέρω ἀπαρίθμησιν καὶ τὰς σωματικὰς τῶν μαχῶν καταστροφὰς, δυνάμεθα νὰ συλλάβωμεν πλήρη σχεδὸν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔννοιαν.

Ἡ θνησιμότης τῶν στρατιωτικῶν πρέπει νὰ μελετηθῇ ὑπὸ δύο ἐπόψεις, ἀφ' ἐνὸς ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ ἀφ' ἐτέρου ἐν καιρῷ πολέμου. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρώτην, ὑπάρχει ἰκανὴ ποικιλία καὶ κατὰ χώρας καὶ κατὰ στρατιωτικὰ σώματα. Τοιοῦτοτρόπως ἐν μὲν τῇ Πρωσσίᾳ, κατὰ τὴν τρίτην τοῦ παρόντος αἰῶνος δεκαετηρίδα, ἢ ἐν τῷ στρατῷ θνησιμότης προσήγγιζε τὴν ἐν τῷ λοιπῷ ἔθνει. Ἐν Γαλλίᾳ ὁμως, κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον, ἢ ἐν ταῖς στρατιωτικαῖς τάξεσι θνησιμότης ἦτο διπλασία τῆς ἐν τῇ ὅλῃ χώρᾳ. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν ἀπλῶν στρατιωτῶν ἀπέθνησκον 19,9 τοῖς 1000, ἐπὶ δὲ τῶν ὑπαξιωματικῶν 40,8 τοῖς 1000. Ἰδιαίτερος ἐν τῇ βασιλικῇ φρουρᾷ, τῇ ὑπὸ πλειοτέρους εὐζωίας ὄρους διατελούσῃ, ἀπέθνησκον 14,7 στρατιῶται καὶ 9,0 ὑπαξιωματικοὶ ἀνὰ πᾶσαν χιλιάδα. Ἐν δὲ τῇ Ἀγγλίᾳ, κατὰ τὴν τετάρτην δεκαετηρίδα τοῦ παρόντος αἰῶνος, κατὰ μὲν τὸ ἵππικὸν ἀπέθνησκον 14 τοῖς 1000, κατὰ δὲ τὸ πεζικὸν 21,6 τοῖς 1000. Ἐννοεῖται ὅτι καθόσον προβαίνομεν πρὸς τοὺς τελευταίους χρόνους, κατὰ τοσοῦτον ἢ ἐν εἰρήνῃ ὑγιεινὴ τῶν στρατῶν βελτιοῦται, καταβαλλομένης πλείονος προσοχῆς περὶ τοὺς διαφόρους ὄρους αὐτῆς.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐτέραν ἔποψιν τῆς ἐν καιρῷ πολέμου θνησιμότητος τῶν στρατῶν, ἐν πρώτοις σημειωτέον ὅτι ὁ πόλεμος καθιστᾷ δεινότερας ὄλας τὰς προεκτεθείσας ποικίλας ἀφορμὰς αὐτῆς. Παρητηρήθη ἐν τῷ κατὰ τὴν Αἴγυπτον, τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος, Γαλλικῷ πολέμῳ ὅτι ἀπώλεσαν τὴν ζωὴν 8915 ἄνδρες, μεταξὺ τῶν ὁποίων 4157 κατέστρεψαν αἱ νόσοι, 3646 τὸ πῦρ καὶ ὁ σίδηρος

τῆς μάχης, 854 αἱ ἐξ αὐτῆς πληγαί, καὶ 290 ἄλλα τυχαῖα τοῦ πολέμου συμβεβηκότα. Κατὰ τὸν ἐν Ἰσπανία πόλεμον (1811—14) ὁ Ἀγγλικὸς στρατὸς ἀπώλεσε 33849 ἄνδρας, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ μὲν νόσοι κατέστρεψαν 24930, αἱ δὲ μάχαι 8889.

Ἐὰν ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτέρας ταύτης περιόδου μεταβῶμεν εἰς τὰ κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον (1854—56) πορίσματα τῆς Καταστατικῆς, αἱ εἰς ἀνθρώπους καταστροφαὶ αὐτοῦ εἶναι σημαντικώταται. Ἐκ μὲν τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ ἀπωλέσθη σχεδὸν τὸ τρίτον, ἐκ δὲ τοῦ Ἀγγλικοῦ τὸ τέταρτον περίπου. Ὑπολογιζομένων εἰς 95000 τῶν ἀποθανόντων Γάλλων, 75000 κατέστρεψαν αἱ νόσοι καὶ 20000 τὰ πεδία τῶν μαχῶν. Ὑπολογιζομένων εἰς 22000 τῶν ἀποθανόντων Ἀγγλων, 17600 κατέστρεψαν αἱ νόσοι καὶ 4400 αἱ μάχαι. Ἐπὶ τοῦ ὅλου 92000 κατέφαγον αἱ νόσοι καὶ 24000 τὸ πῦρ καὶ ὁ σίδηρος.

Δὲν εἶναι λοιπὸν ὁ αἰμοχαρῆς Ἄρης ὁ ροφῶν τὸ πλειότερον τῶν πολέμων αἷμα. Ἄλλ' ὁ σκυθρωπὸς Χάρων ἐν ταῖς πολεμικαῖς περιόδοις κινεῖ ταχύτερον τὸ μεταξὺ τῆς κλίνης καὶ τοῦ ἄδου μέλαν ἐπὶ τῆς Στυγὸς πορθμεῖον αὐτοῦ.—Μήπως ἡ ἀπογραφή τῶν ἀνθρωπίνων θυμάτων ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῶν ἐθνικῶν ἰδεῶν ἔχει τι ἐπὶ τοσοῦτον φοβερὸν, ὥστε νὰ παγώνῃ τὴν κίνησιν τῶν τελευταίων, ὅταν ὁ πόλεμος ζητῇ τὴν ἀποκατάστασιν των; Λαοὶ γενναῖοι ἐνώπιον τοιοῦτου προβλήματος οὔτε στρέφουσι κἄν τὴν κεφαλὴν. Δι' αὐτοὺς αἰωνία εἶναι ἀλήθεια ὅ,τι ἔλεγεν ὁ Περικλῆς πρὸς τοὺς Ἀθηναίους: «Πεπεισμένοι ὅτι ἡ μὲν εὐδαιμονία κεῖται ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ, ἡ δὲ ἐλευθερία ἐν τῇ ἀνδρείᾳ, δὲν διστάζουσιν ἐνώπιον τῶν πολεμικῶν κινδύνων. Διότι τὸ μὴ φεῖδυσθαι τῆς ζωῆς ἀρμόζει πλειότερον εἰς τοὺς ἔχοντας νὰ ἀπολέσωσι μεγάλα διαφέροντα. ἐὰν ἡττηθῶσιν, ἡ εἰς τοὺς ἐν κακοπραγίᾳ βιοῦντας ἀπέλπιδας. Εἰς ἄνδρα δὲ, ἔχοντα φρόνημα, τὸ ὑποφέρειν ἐκ δειλίας εἶναι ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀλγεινότερον τοῦ ταχέος ἐλεί-

νοῦ θανάτου, ὅστις ἔρχεται ἐν τῷ μέσω τῆς ἰσχύος καὶ τῆς κοινῆς ἐλπίδος» (Θουκιδίδης β', 43).

ΓΑΙΟΚΤΗΤΑΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΑΓΓΛΟΙ.

Ἐπικράτει κοινῶς ἡ ἰδέα, ὅτι παρ' ἡμῶν μὲν ἡ ἰδιοκτησία τῆς γῆς εἶναι ἐξόχως δημοκρατικὴ, ἐν Ἀγγλίᾳ δὲ ἐξόχως ἀριστοκρατικὴ, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὅτι, σχετικῶς πρὸς τὸν ἀμφοτέρωθεν πληθυσμὸν, πλείονες ὑπάρχουσι τῶν Ἀγγλων Ἑλληνας γαιοκτῆται. Ἐν τούτοις ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπὶ 32 σχεδὸν ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων οἱ γαιοκτῆται ἀναβιβάζονται τελευταῖον (Land Return 1876) εἰς 972836, ἐνῶ ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ 1 $\frac{1}{2}$ σχεδὸν ἑκατομμυρίου ἀνθρώπων οἱ γαιοκτῆται (τῆς ἐξοχῆς καὶ τοῦ ἄστεως) ὑπελογίζοντο κατὰ τὸ 1870 εἰς 31234.

Ἡ ἀναλογία μεταξὺ κυρίων τῆς γῆς ὅπωςδήποτε καὶ μὴ κυρίων εἶναι περίπου ἐν Ἀγγλίᾳ μὲν ὡς 1: 32, ἐν Ἑλλάδι δὲ ὡς 1: 47. Δύναται νὰ προστεθῇ πρὸς περαιτέρω ἀνάλυσιν τοῦ φαινομένου τούτου, ὅτι ἐν Ἀγγλίᾳ οἱ ἔχοντες μικροτέραν τῶν 4000 ἢ 5000 □ μέτρων ἰδιοκτησίαν γῆς ὑπολογίζονται εἰς 703289, ἐνῶ οἱ τὰς μείζονας ἔχοντες περιφέρειας μόλις ἀναβαίνουν εἰς 269547 άτομα.

Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὴν Ἑλλάδα, ἰδοὺ πῶς διενέμετο ἡ ἰδιοκτησία τῆς γῆς κατὰ νόμους ἐν ἔτει 1870:

Ἀττικὴ καὶ Βοιωτία, πληθυσμὸς 136804, γαιοκτῆται	2019
Εὐβοία	82541 » 1027
Φθιώτις καὶ Φωκίς	108421 » 1067
Ἀχαρνανία καὶ Αἰτωλία	121693 » 2030
Ἀργεῖα καὶ Ἥλις	149561 » 2970
Ἀρκαδία	131740 » 1083
Ἀκωνία	105851 » 2772

Μεσσηνία	»	130417	»	5265
Ἀργολίς καὶ Κορινθία	»	127820	»	2995
Κυκλάδες	»	123299	»	1657
Κέρκυρα	»	96940	»	3716
Κεφαλληνία	»	77382	»	2307
Ζάκυνθος	»	44557	»	1324
Ὅλον	»	1457824	»	31244

Ὁ πλουσιώτερος εἰς γαιοκτῆτας νομὸς εἶναι ὁ τῆς Μεσσηνίας (5265), κατόπιν τοῦ ὁποίου ἔρχεται ὁ νομὸς τῆς Κερκύρας (3716), μεθ' ὅλην τὴν ἐν αὐτῷ δυσαρμονίαν τῆς ἐξοχικῆς κτήσεως καὶ ἀντικρὺ τῆς δεκάτης βαθμίδος, τὴν ὁποίαν κατέχει ἐν τῇ κλίμακι τοῦ πληθυσμοῦ τῶν 13 τῆς ἐπικρατείας νομῶν. Ὁ δὲ πτωχότερος εἰς γαιοκτῆτας νομὸς ἀριθμητικῶς μὲν εἶναι ὁ τῆς Εὐβοίας (1027), ἀναλόγως δὲ πρὸς τὸν πληθυσμὸν ὁ τῆς Ἀρκαδίας (1087), ἐφ' ὅσον ἐνῶ ὁ πρῶτος κατωκεῖτο κατὰ τὴν ἐν λόγῳ ἐποχὴν ὑπὸ 82541 ἀνθρώπων, ὁ δεῦτερος περιελάμβανεν 131740 κατοίκους. Ἐν γένει ἡ ἀναλογία τῶν κτηματιῶν πρὸς τοὺς κατοίκους διατελεῖ ἐν μεγάλῃ καθ' ἕκαστον νομὸν ποικιλία. Ἡ περαιτέρω ἐξακριβωσις ἀνήκει εἰς τὴν λεπτομερεστέραν τοῦ ἀνωτέρω πίνακος μελέτην, τῆς ὁποίας τὰ πορίσματα κέκληται νὰ τροποποιήσῃ οὐσιωδῶς ἢ ἐφαρμογὴ τῶν τελευταίων περὶ ἐθνικῆς γῆς νομοθετημάτων.

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΩΝ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΩΝ.

Καὶ ἄλλοτε ἡ Οἰκονομικὴ Ἐπιθεώρησις ἐπραγματεύθη περὶ τῶν μεγάλων ἀποτελεσμάτων τῆς ἐν

κοινῷ ἀποταμιεύσεως τῶν μικρῶν περισσευμάτων τοῦ λαοῦ. Τὰ ταχυδρομικὰ ταμιευτήρια τῆς Ἀγγλίας δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τὰ πρωτότυπα τῆς εὐρείας ταύτης ιδέας, ἣτις δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἐν εὐθέτῳ τινὶ ἐποχῇ θέλει εὐρεῖ τὴν ὁδὸν τῆς καὶ ἐν τῇ πρακτικῇ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Τοιοῦτοτρόπως προετοιμασία τις ἀπὸ τοῦδε δὲν εἶναι ἀπὸ σκοποῦ. Καὶ ἐπειδὴ τὸ ρεῦμα ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔρχεται οὐσιωδῶς ἐκ τῆς Δύσεως, ἅς ἴδωμεν πῶς διευπλώθη τοῦτο ἐν τῇ ἀπέναντι ἡμῶν Ἰταλικῇ Χερσονήσῳ, περιμένοντες τὴν διάβασίν του καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν.

Κατὰ τὴν 27 Μαΐου 1875 τὸ Ἰταλικὸν Κοινοβούλιον διωργάνισε τὴν ταχυδρομικὴν ἀποταμίευσιν, διὰ τῆς ἰδρύσεως Κεντρικοῦ Ταμιευτηρίου, ἔχοντος ὑποκαταστήματα τὰ καθ' ὅλην τὴν Ἰταλίαν διεσπαρμένα ταχυδρομικὰ γραφεῖα, τιθέμενα εἰς ἐνέργειαν καθόσον βαθμηδὸν προβαίνουσιν αἱ ἀνάγκαι τῆς ἐφαρμογῆς. Κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους ὑπελογίζοντο καθ' ὅλην τὴν Ἰταλίαν πλείονα τῶν 600 ταχυδρομικῶν γραφείων περιβεβλημένα ταμιευτικὸν χαρακτῆρα. Φυσικῶ τῷ λόγῳ, μεταξὺ τῶν διαφόρων ταχυδρομικῶν γραφείων προετιμήθησαν τὰ τῶν κοινοτήτων ἐκείνων, ὅσαι δὲν εἶχον ἄλλου εἶδους ταμιευτήρια· διότι πρέπει νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἀπὸ τοῦ 1863 ὑπῆρχον πολλαχοῦ τῆς Ἰταλίας ἰδιαίτερα ταμιευτικὰ καταστήματα, τὰ ὁποῖα οὐδαμῶς ἐννοεῖ ὁ νέος νόμος ἵνα καταργήσῃ, καλοῦνται δὲ, ὅπως καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, προϊόντος τοῦ χρόνου εἰς συναγωνισμὸν πρὸς τὰ ταχυδρομικά.

Κύριος θεματοφύλαξ τῶν εἰς τὰ ταχυδρομικὰ ταμιευτήρια εἰσαγομένων χρημάτων τοῦ λαοῦ εἶναι ὁ δημόσιος θησαυρὸς, τὸν ὁποῖον ἀντιπροσωπεύει ἡ Διεύθυνσις τῶν Ταχυδρομείων ἀπέναντι τῶν χρηματοδοτῶν, κρατοῦσα ἐν γένει τοὺς ἰδιαιτέρους λ]σμούς τῶν καταθέσεων. Καθόσον αὗται συγκεντροῦνται ἐν τοῖς ταχυδρομικοῖς ταμιευτηρίοις, ἀποστέλλονται πρὸς τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν,

ἥτις μεταβιβάζει τὰ κεφάλαια ταῦτα πρὸς τὸ Κεντρικὸν Ταμιευτήριον, ἐξ οὗ κατὰ τὰς περιστάσεις τῶν αἰτουμένων ἐπιστροφῶν ἀναλαμβάνει τὰ ἀναγκαῖα ποσά.

Ἡ Διεύθυνσις τῶν Ταχυδρομείων ἀνοίγει τὰς μερίδας τῶν καταθέσεων, δίδουσα ἐκάστῳ καταθέτη δωρεὰν ἀποταμιευτικὸν βιβλιάριον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐγγράφονται ὑπὸ τοῦ προσήκοντος ὑπαλλήλου τὰ κατατιθέμενα ποσά. Δὲν εἶναι δεκτὴ κατάθεσις κατωτέρα τῆς δραχμῆς. Ἐντὸς ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους δὲν ἐπιτρέπονται ὀλιγαὶ καταθέσεις ὑπερὰν τῶν 4000 δρ. Ἄμα πρὸς ἕκαστον ἄτομον συμπληρωθῆ κεφάλαιον 2000 δρ., κλείει ἡ μερίς τῆς ἐντόκου καταθέσεως, τὰ δὲ περιπλέον κατατιθέμενα λογίζονται ἄνευ τόκου.

Κατὰ πᾶν ἔτος οἱ Ὑπουργοὶ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τῆς Γεωργίας, τῆς Βιομηχανίας καὶ τοῦ Ἐμπορίου κανονίζουσι τὸν τόκον τῶν κατατιθεμένων ποσῶν. Ὁ τόκος ἀρχεται ἀπὸ τῆς 4 ἢ 16 τοῦ μηνὸς μετὰ τὴν κατάθεσιν, καὶ σταματᾷ τὴν πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς 4 ἢ 16 τοῦ μηνός. Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους συγκεφαλαιοῦται ὁ δεδουλευμένος τόκος μετὰ τοῦ κεφαλαίου. Καθ' ἕκαστον ταχυδρομικὸν ταμιευτήριον ἐκτίθεται ὁ κανονισμὸς τοῦ τόκου, ὡς καὶ τῆς ἐπὶ τῶν καταθέσεων ἐνεργουμένης κρατήσεως διὰ τὸν γενικὸν ἐπὶ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ κινητοῦ πλοῦτου φόρον.

Ἡ ἐπιστροφή τῶν κατατιθεμένων χρημάτων, ὄλων ἢ ἐν μέρει, ἐνεργεῖται πρὸς τὸν δικαιούχον, εἴτε αὐτοπροσώπως εἴτε δι' ἀντιπροσώπου, ἐπὶ τῇ προσαγωγῇ τοῦ βιβλιαρίου, δέκα ἡμέρας ἀφ' ἧς γίνῃ ἡ αἴτησις ἐὰν πρόκειται περὶ ποσοῦ ἐλάσσονος τῶν 100 δρ., εἴκοσι ἡμέρας ἐὰν πρόκειται μέχρι 200 δρ., καὶ τριάκοντα ἡμέρας ἐὰν πρόκειται μέχρι 4000 δρ. Ἀνώτερα ποσὰ ἐπιστρέφονται κατὰ τὴν αὐτὴν τῶν προθεσμίων τάξιν. Κατὰ βούλησιν δύναται ὁ χρηματοδότης νὰ ἐπιτύχῃ, ἄνευ δαπάνης τινος, τὴν πληρωμὴν του παρ' ὁποιοδήποτε ταχυδρομικῷ ταμιευτηρίῳ. Ἐὰν ἐπὶ τριακονταετίαν ἀπὸ τῆς τελευταίας τοῦ βιβλια-

ρίου ἐγγραφῆς παραλείψῃ ὁ δικαιούχος πᾶσαν περὶ τῶν καταθέσεων του αἴτησιν, παραγράφονται αὗται ὑπὲρ τοῦ δημοσίου.

Τὰ βιβλιάρια εἶναι ὀνομαστικά καὶ ὑπὸ τοὺς ἀναγκαίους ὄρους τῆς ταυτότητος τοῦ καταθέτου. Ἐν τούτοις ἐπιτρέπεται εἰς τὴν Κυβέρνησιν νὰ θέσῃ εἰς ἐνέργειαν καὶ ἀνώνυμα βιβλιάρια, ὑπὲρ τοῦ κομιστοῦ, ὅταν ἤθελε τὸ νομίστη πρόσφορον. Ἐν περιπτώσει ἀπωλείας τῶν ὀνομαστικῶν βιβλιαρίων (διὰ τὴν τῶν ἀνωνύμων δὲν ὑπάρχει βοήθεια), δύναται νὰ δοθῶσι καὶ δεύτερα, τηρουμένων διαφόρων προφυλακτικῶν διατυπώσεων. Ἐπίσης δύναται νὰ δοθῇ καὶ νὰ πληρωθῇ τὸ ὀνομαστικὸν βιβλιάριον εἰς τὰ τέκνα καὶ τὰς συζύγους τῶν καταθετῶν, ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ ἀντίρρησης ἐκ μέρους τῶν γονέων, ἐπιτρόπων ἢ ἀνδρῶν αὐτῶν. Ἐθεωρήθη ἐν γένει ἀναγκαῖα ἡ μυστικότης, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ὀνόματα τῶν καταθετῶν καὶ τὰ ποσὰ τῶν καταθέσεων, ἐφ' ὅσον ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς τεταγμένους ὑπαλλήλους ἢ ἀνακοίνωσις αὐτῶν εἰς ἄλλους παρὰ τοὺς προϊσταμένους. Σημειωτέον ὅτι τὰ περὶ τῶν ὀνομάτων βιβλιάρια οὔτε ὡς ἐνέχυρον δίδονται οὔτε εἰς κατάσχεσιν ὑπόκεινται.

Ἰδιαιτέρα ἐπὶ τῆς ἀνά χειρας νομοθεσίας ἀπαιτεῖται μνεία, ὅσον ἀφορᾷ τὰ σχολεῖα καὶ τὰς παντοειδεῖς ἐταιρίας τῆς ἀ λ λ η λ ο β ο η θ ε ί α ς, διότι οἱ διευθύνται αὐτῶν δύναται νὰ καταθέτωσιν εἰς τὸ ταχυδρομικὸν ταμιευτήριον τῆς διαμονῆς των συλλήβδην τὰς ὑπὸ τῶν μαθητῶν τοῦ σχολείου ἢ τῶν μελῶν τῆς ἐταιρίας συγκεντρουμένας εἰς χειρας των ἀποταμιεύσεις. Ἐπομένως τὰ ποσὰ ταῦτα ἐγγράφονται εἰς κοινὸν τοῦ σχολείου ἢ τῆς ἐταιρίας βιβλιάριον, κατ' ἐξαιρέσιν δὲ εἶναι ἔντοκα καὶ πέραν τῶν δύο χιλιάδων δραχμῶν, ἐπιφυλαττομένης μεταγενεστέρας, κατ' ὄνομα ἐκάστου μαθητοῦ ἢ συνταίρου, ἐκδόσεως ἰδιαιτέρου βιβλιαρίου. Τὰ ἀνωτέρω πλεονεκτήματα τῶν ἐταιριῶν καὶ τῶν σχολείων ἐπεκτείνονται καὶ εἰς

τούς ἐγκεκριμένους φιλανθρωπικούς ἐπὶ μικραῖς χρηματικαῖς χορηγίαις συνεταιρισμούς.

Ἐκ τῶν ἐν γένει εἰσοδημάτων τῆς κινήσεως τῶν κεφαλαίων τῆς ταχυδρομικῆς ἀποταμιεύσεως δύνανται νὰ δοθῶσιν ἀμοιβαί χρηματικαὶ εἰς τοὺς ταχυδρομικοὺς ὑπαλλήλους, τοὺς διευθυντὰς τῶν σχολείων καὶ τῶν ἐταιριῶν τῆς ἀλληλοβοηθείας καὶ τῆς φιλανθρωπίας, ὅσοι ἀποτελεσματικῶς συνετέλεσαν εἰς τὴν διάδοσιν τῆς ταχυδρομικῆς ἀποταμιεύσεως, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς διευθυντὰς τῶν σχολείων, τοῦ ἐπιγενομένου καὶ κατὰ τὴν ἀνατροφὴν ἀποτελέσματος. Ἐν τῷ μεταξύ δὲν ἐλησημονήθησαν καὶ τὰ πρὸς αὐτοὺς τοὺς καταθέτας χρηματικὰ βραβεῖα, διότι, ἀναλόγως τοῦ ἀθροίσματος τῶν κατὰ τὴν τελευταίαν πενταετίαν τόκων ἐκάστου βιβλιαρίου, τὰ $\frac{1}{10}$ τῶν περισσευόντων εἰσοδημάτων δύνανται νὰ διανεμηθῶσιν εἰς τοὺς ἀρχαιοτέρους τοῦ ἐνὸς ἔτους καταθέτας τῶν ταχυδρομικῶν ταμιευτηρίων.

Ὁ περὶ οὗ πρόκειται ταμιευτικὸς ὀργανισμὸς συνεδέθη στενωῶς πρὸς τὰ ἰσχυρότερα στοιχεῖα τῆς δημοσίας πίστεως. Τηρουμένων διαθεσίμων ἐν τῷ Κεντρικῷ Ταμιευτηρίῳ τῶν διὰ τὴν συνήθη ὑπηρεσίαν ἀναγκαίων κεφαλαίων, τὸ ὑπόλοιπον τῶν ὄλων καταθέσεων διατίθεται εἰς δάνεια πρὸς τὰς ἐπαρχίας καὶ τοὺς δήμους καὶ εἰς ἀγορὰς χρεωγράφων τῆς κυβερνήσεως.

Εἰς ἀπόδειξιν τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς τῆς λαϊκῆς ἀποταμιεύσεως, τὸ Ἰταλικὸν Κοινοβούλιον ἔθεσε τὴν ὅλην λειτουργίαν τοῦ ἐν λόγῳ ὀργανισμοῦ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς, ἣτις κατὰ πᾶν ἔτος ὀφείλει νὰ ὑποβάλλῃ πρὸς τοὺς Ἀντιπροσώπους τοῦ ἔθνους λογαριασμὸν περὶ τῆς ἐν τῇ χώρᾳ ἀναπτύξεως τῆς ἀποταμιεύσεως καὶ περὶ τῆς χρήσεως τῶν κεφαλαίων ταύτης. Πλήρης ἐννοίας οἰκονομικὸς σύνδεσμος μεταξὺ πολιτῶν καὶ Πολιτείας, τοῦ ὁποῦ ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις ἀνάγεται εἰς τὸ εὐρύτερον μέλλον τῶν ἐλευθέρων τῆς ἐποχῆς θεσμῶν.

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΓΗΣ

ΠΡΟ ΤΟΥ 1821.

Κατὰ τὴν 9 Ὀκτωβρίου 1828 οἱ ἐν Πόρῳ πληρεξούσιοι τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων (ἐλέγοντο τότε αὐταὶ Σύμμαχοι!) ὑπέβαλον εἰς τὸν Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος 28 πολυπλοκώτατα ζητήματα, μεγίστου διαφέροντος διὰ τὴν ὑπὸ συζήτησιν τότε ἐθνικὴν ἡμῶν ἀποκατάστασιν. Προξενεῖ ἐντύπως ὅτι ἐντὸς δύο ἐβδομάδων ὁ Κυβερνήτης κατήρτισε τὴν ἀπαιτουμένην μελέτην, τὴν ὁμίαν ἔθηκεν ὑπ' ὄψιν τοῖς πρεσβευταῖς κατὰ τὴν 30 Ὀκτωβρίου 1828. Ἀμφιβάλλω ἂν μεθ' ὅλην τὴν ἔκτοτε ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτικοῦ ἡμῶν ὀργανισμοῦ εἶναι εἰς κατάστασιν ἡ Κεντρικὴ ἡμῶν ὑπηρεσία διὰ τῶν πολυαριθμῶν ὀργάνων αὐτῆς νὰ λύσῃ, εἰς τόσῳ μικρὸν διάστημα χρόνου, τὸ δέκατον τῶν εἰς τὴν τότε ἀπλοϊκὴν Κυβέρνησιν τεθέντων ζητημάτων.

Μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχει ἐν ἀναγόμενον εἰς τὰς ἐπὶ τουρκοκρατείας μεταξὺ κυρίων καὶ καλλιεργητῶν τῆς γῆς συναλλακτικὰς σχέσεις, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς στοιχεῖον τῆς οἰκονομικῆς τοῦ ἔθνους ἱστορίας. Ἴδου αἱ κατὰ τὸ ζήτημα τοῦτο ἀπαντήσεις τοῦ Κυβερνήτου. Δανείζομαι αὐτὰς ἐκ τῆς πολυτίμου Συλλογῆς τοῦ κ. Ἀ. Μάμουκα «Τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος» (τόμ. ιά, σελ. 274):

«Οἱ ἐνοικιασταὶ ὅσοι ἐκκαλλιεργοῦσαν γαῖας Τουρκικὰς, ἐπλήρωναν εἰς τοὺς ἰδιοκτῆτας τὰς ἀποκαρπώσεις, εἰς τὰς ὁποίας ὑπεχρεοῦντο διὰ τῶν συμφωνητικῶν των.

Τῶν συμφωνητικῶν τούτων τὰ ἄρθρα ἤτον συμφερῶ-

τατα διὰ τοὺς ἐνοικιαστὰς, τοὺς ὄντας εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα τῆς Ἑλλάδος, ὅπου τὰ κτήματα ἦτον ἐκτεταμένα, ὅπου ὑπῆρχε γῆ καλλιεργήσιμος, ὅπου ἡ ἐξαγωγή τῶν προϊόντων ἦτον εὐκόλος, καὶ ὅπου οἱ γεωργοὶ ἦτον ὀλίγοι.

Τρία εἶδη συμφωνητικῶν ἐγένοντο κατὰ συνήθειαν, διὰ τὸ ἐνοικίασμα τῶν γαιῶν.

1. Τὸ συντροφικόν. — Κατὰ τοῦτο, ἀπὸ τὴν ὅλην ποσότητα τοῦ καρποῦ, ἐλαμβάνοντο πρῶτον ὅλα τὰ εἰς τὴν καλλιέργειαν ἐξοδα· ἐδίδαν καὶ τὴν τακτικὴν δεκατιάν· καὶ ἔπειτα, ὁ ἰδιοκτῆτης καὶ ὁ ἀγρονόμος ἐμοίραζαν ἐξ ἴσου τὸ ὑπόλοιπον μέρος.

2. Τὸ τριτάρικον. — Δυνάμει τούτου ὅλα τὰ ἐξοδα τῆς καλλιεργείας ἦτον εἰς βάρος τοῦ ἀγρονόμου. Τὸ δέκατον ἐπληρώνετο ἀπὸ τὸ ὅλον τῶν προϊόντων. Τῶν δὲ ὑπολοίπων διαιρουμένων εἰς ἐννέα μερίδια, τὰ μὲν τρία ἐλάμβανεν ὁ ἰδιοκτῆτης, τὰ δὲ ἄλλα ἐξ ὁ ἀγρονόμος.

3. Τὸ γεώμορον ἢ ἀποκοπή. — Κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην συμφωνίαν, ὅλα τὰ ἐξοδα τῆς καλλιεργείας, καὶ αὐτὸ τὸ δέκατον, ἦτον εἰς βάρος τοῦ ἀγρονόμου. Οὗτος περιπλέον ἦτον ὑπόχρεως νὰ δίδῃ εἰς τὸν ἰδιοκτῆτην διὰ τὴν καλλιεργήσιμον γῆν, καὶ ἂν τὸ θέρος ἦτον ἀρθονοπάροχον ἢ ὄχι, τόσον γέννημα, ὅσον ἦτον ἀναγκαῖον διὰ τὴν σποράν. Ἐκ τοῦ προϊόντος τῶν ἐλαιῶν ὤφειλε νὰ δίδῃ τὸ $\frac{2}{3}$.

Αἱ δὲ ἀποκαρπώσεις, ὅσας ὁ ἰδιοκτῆτης εἶχε δικαίωμα νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν ἀγρονόμον διὰ τὰ ἐπίλοιπα προϊόντα, διωρίζοντο ἀπὸ τὰ διάφορα ἄρθρα τοῦ συμφωνητικοῦ.

Συνηθέστερον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἦτον τὸ τριτάρικον. Εἰς ὅποια μέρη τῆς Ἑλλάδος δὲν ὑπῆρχον γεωργοί, οἱ κτήμονες Τούρκοι, διὰ νὰ τραβίσωσι τοὺς τοιούτους εἰς τὰ ὑποστατικά των, ἔκαμναν εἰς αὐτοὺς ἰδιαιτερά τινα καλά, δηλαδή τοὺς ἐδάνειζαν μικράς τινὰς χρηματικὰς ποσότητας διὰ νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τὰς ἀνάγκας των, ἢ τοὺς ἐπροπλήρωναν ἐν μέρος τῶν ἐξόδων τῆς καλ-

λιεργείας. Ἄλλ' αἱ ἀγγαρεῖαι εἰς τὰς ὁποίας ὑπέκειντο οἱ δυστυχεῖς οὗτοι, ἐξίσωναν, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπερέβαιναν ἐπὶ πολὺ τὴν ἀξίαν τῶν μικρῶν τούτων βοηθειῶν.

Τοιοιουτρόπως, ἐκαλλιεργοῦσαν τὸ εὐφορώτερον μέρος τῆς ἐνοικιαζομένης γῆς διὰ τὸ μοναδικὸν κέρδος τοῦ ἰδιοκτῆτου, καὶ τοῦτο ὀνομάζετο παρὰσπόρια. Ἦτον εἰς χρέος νὰ δανείζωσι τὰ φορτηγά των ζῶα πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀγᾶ, ἢ ἠναγκάζοντο νὰ παραχωρήσωσιν εἰς αὐτὸν, παρὰ τὴν ἐγγραφον συμφωνίαν, ἐν μέρος τῶν προϊόντων τῶν ποιμνίων των.

Εἶχον καὶ οἱ χριστιανοὶ διάφορα εἶδη κτημάτων, ἀγνωρισμένων ὡς τοιούτων καὶ ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Τοῦτο ἀποδεικνύεται μὲ τρόπον ἀναντίρρητον ἀπὸ τὸ Νουζοῦλ Ἀβαρίζ (ἐνοικίον γῆς κατοικουμένης), καὶ περιπλέον ἀπὸ τὰ Ταπία ἢ Χοτσέτια (ἐπίσημα ἐγγράφα ἰδιοκτησίας) διδόμενα ἀπὸ τὸν Σπαχῆν, τὸν Βοεβόδαν, ἢ τὸν Κατῆν, ὅτε ὁ Ἕλλην ἐπωλοῦσεν εἰς ἄλλον, Ἕλληνα ἢ Τούρκον, τὸ ἀκίνητόν του κτήμα.

Οἱ Πασσάδες, καὶ αὐτοὶ αἱ πλέον ἰσχυροὶ, μὴ ἐξαιρουμένου οὔτε τοῦ Σατράπου τῶν Ἰωαννίνων Ἀλῆ Πασσᾶ, ὅτε ἠγόραζαν γαίας χριστιανικὰς, ἐλάμβανον ὡς καὶ οἱ ἰδιῶται ταπία ἢ χοτσέτια. Διὰ τῶν ἐγγράφων τούτων ἐνόμιζαν, ὅτι δύνανται νὰ καλύψωσι τὰς αὐθαιρέτους καὶ δυναστικὰς πράξεις των, καὶ νὰ νομιμοποιήσωσι τὴν ἰδιοκτησίαν των.

Αἱ αὐταὶ συμφωνίαι ἐφυλάττοντο καὶ μεταξὺ τῶν ἀγρονόμων καὶ ἰδιοκτητῶν Ἑλλήνων· ἀλλὰ σπανίως οἱ τελευταῖοι οὗτοι καθυπέβαλλον τοὺς ὀμοθῆσκους των εἰς ἐπιπόνους ἀγγαρείας.»

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΡΙΣ.

Ἡ ἐκ διαλειμμάτων ἐνίσχυσις τῆς νομισματικῆς οἰκονομίας διὰ τῆς ἐκτυπώσεως νέων νομισμάτων εἶναι ἀπαραίτητος πρόνοια ἀφ' ἐνός κατὰ τῶν παντοειδῶν εἰς νομίσματα ἀπωλειῶν καὶ ἀφ' ἐτέρου ἕνεκα τῶν ἀναπτύξεων τῆς συναλλαγῆς. Τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ κατὰ τὸ 1865 σχηματισθεῖσα Νομισματικὴ Ἐνωσις μεταξὺ Γαλλίας, Ἰταλίας, Βελγίου καὶ Ἑλβετίας, εἰς τὴν ὁποίαν προσεχώρησε καὶ ἡ Ἑλλάς, κατὰ πᾶν ἔτος κανονικῶς προβαίνει εἰς ἐκτυπώσεις ἀργυρῶν νομισμάτων (5φρ.), ἡ ποσότης τῶν ὁποίων καθ' ἕκαστον ἔθνος ἀπὸ κοινοῦ προσδιορίζεται. Ὁ λόγος τῆς ταιαύτης συνεννόησεως ὀφείλεται εἰς τὸν φόβον μὴ τυχὸν μέλος τι τῆς Ἐνώσεως, ἐκτυποῦν μεγάλης ποσότητος ἀργυρῶν νομισμάτων καταπλημμυρῆση τὰς λοιπὰς τῆς Ἐνώσεως χώρας διὰ μετάλλου, ὅπερ ἔχει μείζονα ἀξίαν ὡς νόμισμα ἢ ὡς ὕλη ἀπλῆ.

Κατὰ τὸ 1874 ἡ ὀλικὴ ποσότης τῶν ἰδιαιτέρων τούτων μερίδων ὑπελογίζετο εἰς 120000000 φρ., τῷ 1875 ἀνέβη εἰς 150000000 καὶ τῷ 1876 κατέβη εἰς 111600000. Πρέπει διὰ τὸ τελευταῖον ἔτος νὰ προσθετῶσι καὶ φρ. 8400000, τὰ ὁποῖα ἐκτός τῆς ἐνιαυσίας χορηγίας ἐπέτρεψεν ἡ Ἐνωσις εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς ἀντιζύγιον τῶν ἐκ τῆς κυκλοφορίας τῆς ἀποσυρομένων παλαιῶν (ἀνθενωτικῶν) νομισμάτων. Τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ἀργυρᾶ καθόλου ἐκτύπωσις τοῦ 1876 ἀνέβη εἰς τὰ ὅρια τῆς τοῦ 1874 εἰς φρ. ἤτοι 120000000. Ἴδου πῶς, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πληθυσμοῦ, διανέμονται ταῦτα κατ' ἐπικράτειαν.

Γαλλία	54000000		Ἑλβετία	7200000
Ἰταλία	36000000		Ἑλλάς	3600000
Βέλγιον	10800000		»	8400000

Ἐν τῷ συγκροτηθέντι ἐν Παρισίοις Συνεδρίῳ (20 Ἰανουαρίου—3 Φεβρουαρίου 1876) ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τῆς Ἑλβετίας ὁ εἰς 60 ἑκατομ. φρ., ἀντὶ τῶν χορηγηθέντων 120, προσδιορισμὸς τῆς διὰ τὸ ἐνεστῶς ἔτος ἐκτυπώσεως ἀργυρῶν νομισμάτων, ἰδιαιτέρως δὲ κατεπολεμήθη ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῆς ἢ ὑπεράνω τῆς ἐνιαυσίας μερίδος χορηγήσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα τῶν προσημειωθέντων 8400000 φρ. Ἐκ τῶν δύο τούτων θεμάτων τὸ πρῶτον ἀνήκει εἰς τὴν περὶ καταργήσεως τῆς ἀργυρᾶς νομισματοποιίας ριζικὴν παρά τῇ Ἑλβετικῇ Δημοκρατίᾳ ἰδέαν, τῆς ὁποίας ἡ προοδευτικὴ ἐφαρμογὴ συνδέεται οὐσιωδῶς μετὰ τῆς βαθμιαίας ἐλαττώσεως τῶν ἐνιαυσίως ἐκτυπομένων ἀργυρῶν νομισμάτων. Ἄλλ' ἡ ἰδέα αὕτη πολλὰχόθεν ὑποστηριζομένη καὶ διὰ λαμπρῶν παραδειγμάτων (Ἀγγλία, Γερμανία κλπ.) κυρουμένη, δὲν εἶναι ἐτι ὄριμος διὰ τὴν ἡμετέραν Νομισματικὴν Ἐνωσιν. Ἐπομένως ἢ νὰ γκἀσθῆ καὶ ἡ Ἑλβετία νὰ λάβῃ τὸ μέρος τῆς ἐκ τῆς ἀργυρᾶς νομισματοποιίας τοῦ 1876, χωρὶς νὰ πολυπραγμονήσῃ εἰς τοὺς ὅρους τῆς αὐστηρᾶς ἀριθμητικῆς ἰσότητος μεταξὺ τῶν συνεταιρισθέντων πληθυσμῶν. Διότι ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται, ὅτι ἡ μὲν Ἑλβετία, κατοικουμένη (1870) ὑπὸ 2669095 ἀνθρώπων, κατετάχθη διὰ 7²/₁₀ ἑκατομ. φρ., ἡ δὲ Ἑλλάς περιέχουσα (1870) 1457894 κατοίκους, κατετάχθη διὰ 3⁶/₁₀ ἑκατομ. φρ. Χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν τὴν ἀπέναντι τοῦ Ἑλβετικοῦ εὐρωστοτέραν ἀνάπτυξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ (ἐν τῇ κλήμακι τοῦ K. Rouillet 16η ἢ Ἑλλάς, καὶ 23η ἢ Ἑλβετία), ἐὰν λάβωμεν ὡς βάσιν τὴν ἀνωτέρω κατ' ἀμφοτέρων τὰς χώρας σύγχρονον ἀπογραφὴν, ἰδοὺ ὅτι ἡ Ἑλβετία ἐν τῇ νομισματικῇ διανομῇ ἔλαβε διπλάσιαν τῆς Ἑλλάδος μερίδα, ἐνῶ ὁ πληθυσμὸς τῆς δὲν εἶναι διπλάσιος

τοῦ Ἑλληνικοῦ. Ἀκριβῶς εἶπεῖν, ἔλαβε σχεδὸν $\frac{1}{10}$ ἐπὶ πλεον τοῦ ὄσου, κατὰ τὴν βᾶσιν τοῦ Ἑλληνο-ελβετικοῦ πληθυσμοῦ, ἐδικαιοῦτο, ἤτοι διὰ 246693 κατοίκους περιπλέον τῶν ὄσων εἶχε κατὰ τὸ ἐν λόγῳ χρονικὸν συγκρίσεως σημεῖον.

Ἡ ἐξέτασις αὕτη ἔχει τι βεβαίως τὸ λεπτολόγον· δικαιολογεῖται ὁμως ἐκ τῆς ἀφ' ἐτέρου μεγάλης πρὸς τὴν Ἑλλάδα αὐστηρότητος τῶν Ἑλβετῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Συνεδρίου, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀνήκουσαν αὐτῇ μερίδα ἐκ τῆς ἐνωτικῆς νομισματοποιίας. Καθ' ὅλας τὰς πιθανότητας ἡ κυκλοφοροῦσα ἐν Ἑλλάδι νομισματικὴ ποσότης ἀναβαίνει μέχρι τῶν 50 ἑκατομμυρίων. Δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἡ ποσότης αὕτη ὡς πόρισμα ὑπερβολικῶν ὑπολογισμῶν, διότι γνωστὸς εἶναι ὁ τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας κανὼν, ὅτι ὅσον ἔθνος τι μεταβαίνει ἀπὸ τῆς ὀπισθοδρομικῆς περιόδου εἰς τὴν προοδευτικὴν, τόσον δεῖται πλείονων νομισματικῶν κεφαλαίων. Ἐν μὲν τῇ ὀπισθοδρομικῇ περιόδῳ ἡ κυκλοφορία τῆς συναλλαγῆς εἶναι σχεδὸν ἀσήμαντος, ἐπομένως καὶ τὰ ὄργανα αὐτῆς ὀλίγα. Ἐν δὲ τῇ προοδευτικῇ περιόδῳ ἡ κυκλοφορία τῆς συναλλαγῆς λαμβάνει τσαούτην ἔκτασιν, ὥστε καὶ τὸ βᾶρος τοῦ εὐκίνητοτάτου χρυσοῦ ὡς ἀπειχθὲς θεωρεῖται. Τότε ἡ συναλλακτικὴ κυκλοφορία ἐνεργεῖται κατὰ προτίμησιν διὰ μεταφορᾶς λ)μῶν καὶ δι' ὅλης τῆς ποικιλίας τῶν πιστοποιητικῶν ὀργάνων. Ἄλλ' ἐν τῇ μεταβατικῇ περιόδῳ, τὴν ὁποίαν διατρέχει ἡ Ἑλλάς, ἀπὸ τῆς ὀπισθοδρομικότητος εἰς τὴν προοδευτικότητα, ἐν αὐτῇ ἰδίως παρίστανται αἱ πλείονες ἀνάγκαι τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας. Τοιοῦτοτρόπως λαμβανόμενων ὑπ' ὄψιν καὶ τῶν ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς Τραπεζαῖς μεταλλικῶν ἀποταμιευμάτων ἀνερχομένων εἰς 25 περίπου ἑκατομμύρια φρ., ἴσον ποσὸν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπαραίτητον εἰς τὴν ἐγγύριον συναλλαγὴν. Προκειμένου λοιπὸν νὰ ἀλλάξῃ ἡ Ἑλλάς τὰ παλαιὰ νομίσματά της διὰ νέων τῆς Ἐνώσεως, οὐδὲν εὐλογώτερον τοῦ δικαιοῦμα-

τος, ὅπερ ἐπεκαλέσθη διὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοιούτων νομισμάτων εἰς ποσότητα ἀνάλογον ἀφ' ἐνὸς πρὸς τὸν πληθυσμὸν της καὶ ἀφ' ἐτέρου πρὸς τὰ ἤδη ὑπὸ τῶν ἄλλων μελῶν τῆς Ἐνώσεως ἐκκοπέντα.

Ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου ἐπρότεινεν ἡ Ἑλλάς ἀξίωσιν 25 ἑκατομ. φρ. (5φρ.), τὴν ὁποίαν μεταξὺ ὄλων τῶν ἀντιπροσώπων κατεπολέμησαν μόνοι οἱ Ἑλβετοί. Ἐπειδὴ ἐρρήθη ἐν τῷ Συνεδρίῳ, ὅτι ἡ ἐκτύπωσις πολυπληθῶν Ἑλληνικῶν νομισμάτων, φερόντων τὴν εἰκόνα τοῦ Βασιλέως, ἔχει σημασίαν δυναστικὴν, οἱ δημοκράται τῶν Ἀλπεων δὲν εὔρον τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο τῆς ὀρέξεώς των. Ἐνεθυμήθησαν λοιπὸν τὸ ἔτος 1851, ὅτε ἡ Ἑλβετία, παραδεχθεῖσα τὸ Γαλλικὸν νομισματικὸν σύστημα, ἀφῆκεν εἰς τὸ ἐμπόριον τὴν φροντίδα νὰ προμηθεύσῃ τὴν ἐσωτερικὴν τῆς χώρας κυκλοφορίαν δι' ἄλλοεθνῶν νομισμάτων, χωρὶς νὰ σκανδαλισθῇ, οὔτε τότε οὔτε νῦν, διότι βλέπει εἰς χεῖρας τῶν πολιτῶν αὐτῆς νομίσματα φέροντα εἰκόνας ἄλλοτριῶν Βασιλέων. Οἱ Ἑλβετοὶ λοιπὸν προέτειναν εἰς τοὺς Ἑλληνας τὴν διὰ τοῦ ἐμπορίου προμήθειαν τῶν ἀναγκαίων αὐτῆς νομισμάτων.

ὑπὸ οἰκονομικὴν ἔποψιν, βεβαίως ἡ προμήθεια αὕτη ἀποτελεῖ τὴν φυσικὴν ὁδὸν εἰς ὅλα τὰ ἐμπορεύματα, ἐπομένως καὶ τὰ νομίσματα. Ἐν τούτοις πάντοτε τὸ ἐθνικὸν νόμισμα κέκτηται ἐξοχα προσόντα, συνδεόμενα μετὰ τοῦ ἰδιαιτέρου ἐκάστης ἐπικρατείας βίου. Ἀρκοῦμαι νῦν εἰς μίαν, καίτοι οὐχὶ τὴν σημαντικωτέραν. Ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ἕκαστον 5φραγκον δίδει κέρδος 1 δραχμῆς, ἐνεκα διαφορᾶς τῆς ὀνομαστικῆς του πρὸς τὴν πραγματικὴν ἀξίαν τοῦ ἀργύρου, ἡ μὲν Ἑλλάς ἐζήτει ἄδειαν ἐκτύπωσεως 25 ἑκατομ. φρ., ἡ δὲ Ἑλβετία ἐμμέσως διετείνετο ὅτι δὲν ἔπρεπεν ἡ Ἑλλάς, ἀγοράζουσα ἄργυρον, νὰ ὠφελήθῃ 25 ἑκατομ. φρ. Δυνατὸν ἢ ἐκ τῆς ἀνω διαφορᾶς ὠφέλεια νὰ εἶναι $\frac{1}{2}$ δραχμῆ ἢ $\frac{1}{3}$ δραχμῆς. Δὲν ἔπεται ἐντεῦθεν ὅτι ἡ Ἑλβετία, γνωρίζουσα καλῶς τὸ ζήτημα τῆς ἐθνικῆς πτωχείας, ἔπρεπε νὰ

θεωρήση ὡς ἐντελῶς ἀδιάφορα εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ $12 \frac{1}{2}$ ἢ τὰ $11 \frac{1}{2}$ ταῦτα ἑκατομμύρια τοῦ κέρδους τῆς ἰθαγενοῦς νομισματικῆς ἐκτυπώσεως.

Πρέπει ἐν τούτοις νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι τὸ κύριον τῆς Ἑλβετικῆς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀντιδράσεως ὀφείλεται εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ περιορισμοῦ τῆς ἀργυρᾶς νομισματοποιίας, καὶ ὅτι ἂν αἱ παρατηρήσεις τῶν Ἑλβετῶν ἀντιπροσώπων ἀπετείνοντο μᾶλλον κατὰ τῶν Γαλλικῶν καὶ Ἰταλικῶν ἀξιώσεων, θάειχον ὑπὲρ ἑαυτῶν ὀλόκληρον τὸ θάρρος τῆς ἐπιστήμης. Ἀλλὰ νὰ θέλῃ τις νὰ λύσῃ τὰ θεωρήματα αὐτῆς εἰς βᾶρος τῶν ἀσθενεστέρων, τὸ νομίζω ἥκιστα δημοκρατικόν. Διὰ τοῦτο ὀφείλονται χάριτες εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Βελγίου, οἵτινες εὔρον τὴν εὐκαιρίαν νὰ διατυπώσωσι τὴν ἐπὶ τέλους παμψηφεί γενομένην πρότασιν περὶ ἐκκοπῆς, ὡς προερρέθη, 12 ἑκατομ. φρ. Ἑλληνικῶν νομισμάτων.

ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΕΡΙ ΠΤΩΧΕΥΣΕΩΝ ΠΡΟΝΟΙΑ.

Ἄριθ. 5530.

Πρὸς τοὺς ἐν τῇ περιφερείᾳ τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐφετῶν
παρὰ Πλημμελειοδικαίς Κ. ἰ. Κ. Εἰσαγγελεῖς.

Ἀπὸ τῆς ἀρχαϊκῆς ἀπανθρωπίας, καθ' ἣν ὁ ἀτυχῶν ὀφειλέτης ἐγίνετο κτῆμα τῶν δανειστῶν αὐτοῦ, μέχρι τῆς καθ' ἡμᾶς πρακτικῆς, καθ' ἣν ἡ πτώχευσις, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, περιβάλλεται τὸ ἔνδυμα τῆς βιομηχανίας, εἶναι τοσαύτη ἀπόστασις, ὥστε ἔπρεπεν ἡ εὔρεσις τοῦ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀποτόμων ἄκρων δικαίου μέσου νὰ γίνῃ κυριώτατος σκοπὸς τῆς νεωτέρας ἐξόχως πιστωτικῆς κοινογίας.

Πόσον εἶναι ἐνδιαφέρον τὸ προκείμενον θέμα, μαρτυροῦσιν αἱ ἐξ αὐτοῦ ἀλλεπάλληλοι τοῦ ἐμπορίου αμφοραί. Ἐπειδὴ αἱ ἠθικαὶ ἀπ' ἀρχῆς βάσεις δὲν εἶναι ἀπόχρῳσαι, εἰς πρῶτον σημεῖον ἐμπορικῆς δοκιμασίας, ὁ ἐν τῇ ψυχῇ κλονιζόμενος, πολὺ πρὶν ἢ κλονισθῆ ἐν τῷ βαλαντίῳ, τίθεται ἀμέσως εἰς τὴν διάθεσιν τῶν πονηρῶν πρὸς τοὺς ἐμπιστευθέντας αὐτῷ διαλογισμῶν. Τὰ ἀποτελέσματα εἶναι τῷ ὄντι ὀδυνηρά. Ἴδου πῶς βεβαιοῦνται ὑπὸ τῆς Καταστατικῆς ἐνὸς μόνου δικαστικοῦ τμήματος τῆς Ἑλλάδος, τοῦ Ἀθηναϊκοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ κατὰ τὴν τελευταίαν ἐξαετίαν (1870—75) ἡ κήρυξις τῶν πτώχευσεων ἠκολούθησε τὴν ἐπομένην κλίμακα:

Ἔτη	Πτώχευσεις	Ἔτη	Πτώχευσεις
1870	21	1873	58
1871	31	1874	76
1872	55	1875	104

Ἡ ἀριθμητικὴ αὕτη πρόοδος ἔχει τι βεβαίως ἐκπληκτικόν. Ἐν ᾧ χρόνῳ ἑκατομμύρια ρίπτονται εἰς οἰκοδομὴν τῶν Ἀθηνῶν, ἡ σημαία τῆς πτώχευσεως ἐκτυλίσσεται ἐν μέσῳ αὐτῶν ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος αὐθαδέστερον. Οὐδὲ πρέπει νὰ μείνῃ ἀπαρατήρητον ὅτι τὸ τελευταῖον ἔτος παρ' ὀλίγον ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰ τρία πρῶτα ὁμοῦ λογιζόμενα.

Παραλειπομένων τῶν ἱστορικῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου καθ' ἅπασαν τὴν χώραν λόγων, μία φαίνεται μοι ριζικωτάτη αἰτία τῆς σταθερᾶς ἐπαναλήψεως τῶν βιομηχανικῶν ἐν Ἑλλάδι πτώχευσεων. Ἐννοῶ τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἡ ἥττον χαλαρὰν πρὸς αὐτὰς λειτουργίαν τοῦ ὑπάρχοντος νομοθετικοῦ ὀργανισμοῦ. Ὑπὸ τὸ τετριμμένον σύστημα καθ' ὃ τὰ ἁμαρτήματα τῶν καιρῶν τίθενται πάντοτε εἰς βᾶρος τῶν νομοθετῶν, αἱ ἐλλείψεις τοῦ περὶ τὰς πτώχευσεις ἡμετέρου θεσμοῦ μεταβιβάζουσι τὴν ὀρθὴν ἐφαρμογὴν τοῦ παρόντος εἰς τὸ μέλλον ἀείποτε τῆς νεονομίας. Θέλει ἐν τούτοις ἀποδειχθῆ, ὅτι μεταξὺ τῶν δια-

φόρων ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐπόψεων ἢ τὴν Εἰσαγγελικὴν Ἄρχὴν ἀφορῶσα εἶναι, καὶ τό γε νῦν νομικῶς ἔχον, οὐσιωδῶς πλήρης.

Ἐν γένει βάσις εἶναι ἢ κατὰ πᾶσαν πτώχευσιν ἐπιθεώρησις τῶν χαρακτηριζόντων αὐτὴν στοιχείων. Πρόκειται περὶ πτωχεύσεως, τὴν ὁποίαν δημιουργεῖ ἡ δυστυχία; Ἡ ἐμπορικὴ δικαιοσύνη καλεῖται νὰ ἐπουλώσῃ τὸ ταχύτερον τὴν ἀνοιχθεῖσαν εἰς τὸ ἐμπορικὸν σῶμα πληγὴν. Πρόκειται περὶ πτωχεύσεως, τὴν ὁποίαν παρήγαγεν ἡ ἀπροκοπή σία καὶ ἡ κακὴ διαγωγὴ, ἡ κακὴ πίστις καὶ ὁ δόλος; Ἡ ποινικὴ δικαιοσύνη ἔχει πλήρη τὴν ὀπλοθήκην τῆς εἰς ἱκανοποίησιν τῆς προσβληθείσης δικαιολογικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τάξεως. Εἰς ὅρος εἶναι ἀμφοτέρωθεν ἀναπόφευκτος: ἡ αὐστηρὰ ἐπίσκεψις τῶν πτωχεύσεων ἐκ μέρους τῆς πρακτικωτάτης ἐκείνης Ἀρχῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ νομοθέτης ἐνεπιστεύθη τὴν καταδίωξιν τῶν ἀδικημάτων. Θέμα εὐρὺ, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ἀποτελεσματικὴν μελέτην σκοπῶ ἵνα καλέσω ὅλα τὰ μέλη τῆς Εἰσαγγελικῆς ὑπηρεσίας, ἣν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ διευθύνω.

Κατὰ πρῶτον οὕτω λόγον θέλετε καταστήσει ἐνεργὸν τὴν ἐκ τῶν ἄρθρων 96 καὶ 98 τοῦ Ὁργανισμοῦ τῶν Δικαστηρίων ἐπιβαλλομένην ὑμῖν ἐπιτήρησιν ἐπὶ τῶν Εἰσηγητῶν τῶν πτωχεύσεων, τοὺς ὁποίους διορίζουσι τὰ ἐμπορικὰ τμήματα τῶν παρ' οἷς διατελεῖτε Πρωτοδικείων. Ἐὰν οὗτοι ραθύμως ἢ ὑπὸ βαρυτέρας ἐπιπτώσεως μετέρχωνται τὰ ἔργα αὐτῶν, θέλω ἐνεργεῖ ἀνευ ἀναβολῆς τὰ πρὸς βεβαίωσιν τοῦ παραπτώματος καὶ θέλετε ἐκάστοτε μοι ὑποβάλλει ἀμέσως τὴν ἐκθεσιν ὑμῶν διὰ τὴν νόμιμον καταδίωξιν καὶ τὴν ἐτέραν διοικητικὴν ἐντεῦθεν λειτουργίαν.

Ἐπὶ τῷ τέλει τούτῳ, καὶ ὅπως ἐν τῷ μέλλοντι χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα σταθερᾶς ἐνεργείας, παρακαλῶ ὑμᾶς ἵνα ἐντὸς δέκα καὶ πέντε ἡμερῶν, λαμβάνοντες προηγουμένως ἀκριβεῖς πληροφορίας ἐκ τοῦ γραφείου τοῦ παρ' ᾧ διατελεῖτε Πρωτοδικείου, καλέσητε τοὺς ἀπὸ 1 Ἰα-

νουαρίου 1874 διορισθέντας ἐν τῇ ὑμετέρᾳ περιφερείᾳ Εἰσηγητὰς πτωχεύσεων (ἐπιφυλαττόμενοι ἐν τινι προσεχεῖ χρόνῳ περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων), ἵνα, καθ' ὅσον μέρος εἰς ἕκαστον ἀνήκει, ὑποβάλωσιν ὑμῖν ἐντὸς συντόμου προθεσμίας ἐκθεσιν σχετικῶς πρὸς τὰ ἐξῆς θέματα. 1) Εἰς ποῖαν κατάστασιν οἰκονομικῶς καὶ ποῖον σημεῖον νομικῶς ἐκάστη τῶν ἀνατεθειμένων αὐτοῖς πτωχεύσεων διατελεῖ ἐπὶ τοῦ παρόντος. 2) Πόσαι καὶ ποῖαι μεταξὺ αὐτῶν ἀπερατώθησαν ἢ μένουσιν ἐτι ἐκκρεμεῖς. 3) Ποίας μέχρι τοῦδε κατέβαλον καὶ πότε ἐνεργείας πρὸς ἐκάστην πτώχευσιν ἰδιαιτέρως, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπιτήρησιν τῆς διοικήσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν πρακτόρων ἢ τῶν συνδίκων, τόσον πρὸς τὰ πράγματα, ὅσον καὶ πρὸς τὰ πρόσωπα. 4) Ἐπὶ ποίων καὶ πόσων πτωχεύσεων τὰ χρήματα αὐτῶν ἐτέθησαν πράγματι ἐντὸς δικλείθρου κιβωτίου, ἢ ποῖα ἄλλη κατ' αὐτὰ ἐγένετο διάθεσις. 5) Ἐπὶ πόσων καὶ ποίων ἐκ τῶν ἐκκρεμῶν πτωχεύσεων καθυστερεῖται ὁ ἰσολογισμὸς, τοιούτου δὲ γενομένου, δὲν συνεχλήθησαν ἐτι οἱ δανεισταί, καὶ διὰ τίνας, πρὸς ἀμφοτέρα ταῦτα, λόγους. 6) Ἐπὶ πόσων καὶ ποίων πτωχεύσεων ὑπέβαλον εἰς τὸ Ἐμποροδικεῖον καὶ πότε ἐκθεσιν τῶν ἐξ αὐτῶν διαφορῶν. 7) Ἐὰν οἱ πτωχεύσαντες διατελοῦσιν ἐν τῇ διὰ χρέη φυλακῆς, ἢ πόσοι, ποῖοι καὶ πότε ἐξήλθον αὐτῆς διὰ προπεμπτηρίου.—Τὰς ἐκθέσεις ταύτας θέλετε μοι ὑποβάλλει εὐθὺς ὡς συγκεντρωθῶσιν ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς ὑπηρεσίᾳ.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 488 τοῦ Ἐμπορικοῦ νόμου εἰς πᾶσαν πτώχευσιν οἱ πράκτορες καὶ οἱ προσωρινοὶ καὶ ὀριστικοὶ σύνδικοι ὀφείλουσι νὰ παραδίδωσι ἐντὸς ὀκτῶ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τῶν εἰς τὸν παρὰ Πλημμελειοδικαίς Εἰσαγγελέα ὑπόμνημα μετὰ συνοπτικοῦ λογαριασμοῦ τῆς φαινομένης καταστάσεως τῆς πτωχεύσεως, τῶν κυριωτέρων αἰτίων καὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῆς. Ὁ σωτηριωδέστατος οὗτος (ἐν τῇ κανονικῇ τῶν πρώτων καὶ δευτέρων περὶ τὰς πτωχεύσεις ἐντυπώσεων ἀναπτύξει)

νομικός όρισμός έντελώς έν τή πρακτικῇ ἀργεῖ. Πόσον ἡ ἀναβίωσις αὐτοῦ συνδέεται πρὸς τὸν ὄλον τοῦ νομοθέτου σκοπὸν, ἀφ' ἑαυτοῦ δῆλον. Παρακαλῶ ἐπομένως τοὺς Κ. Κ. Εἰσαγγελεῖς ἵνα, προμηθευόμενοι ἐκ τοῦ γραφείου τοῦ Πρωτοδικείου κατάλογον τῶν κατὰ πᾶσαν ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1874 πτώχευσιν διατελούντων πρακτόρων καὶ συνδίκων, καλέσωσιν αὐτοὺς ἐντὸς δέκα καὶ πέντε ἡμερῶν εἰς ὑποβολὴν τῶν ἐν λόγῳ ἐκθέσεων, τάσσοντες αὐτοῖς ὀκταήμερον προθεσμίαν. Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἀμελήσωσι τινὲς ἐξ αὐτῶν, οἱ Κ. Κ. Εἰσαγγελεῖς θέλουσιν εἰδοποιήσαι τοὺς προσήκοντας Εἰσηγητάς, ἵνα ἐπιμεληθῶσιν οὗτοι περὶ τῆς ταχείας ἀντικαταστάσεως αὐτῶν.

Ἄλλ' αἱ προμνησθεῖσαι ἐκθέσεις, τῶν ὁποίων ἡ εἰς τὸ μέλλον ἀπὸ συνηθείας τακτικὴ πρὸς τὴν Εἰσαγγελίαν ὑποβολὴ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς συντόνου καὶ κατ' ἐπανάληψιν ἐφαρμογῆς τοῦ ἀνωτέρω μέτρου, πρέπει νὰ συνδυασθῶσι πρὸς τὰς σχετικὰς πληροφορίας τῶν Εἰσηγητῶν, πρὸς τὴν προσήκουσαν ἐπίσκεψιν τῆς Ἀρχῆς εἰς τὰς κατοικίας τῶν πτωχευσάντων, καὶ ἰδίως πρὸς τὴν ζῶσαν εἰκόνα τῶν ἐμπορικῶν πράξεων αὐτοῦ, τὰ βιβλία τοῦτέστι καὶ ἐν ἀνάγκῃ τὰ λοιπὰ ἔγγραφα. Τοιοῦτοτρόπως κατὰ τὸ ἄρθρον 604 τοῦ Ἐμπορικοῦ νόμου θέλετε ἀπαιτήσαι τὴν, ἐφ' ὅσον δεῖ, εἰς ὑμᾶς παράδοσιν τῶν ἀνωτέρω ἀποδείξεων, ἵνα ἐκ τῆς τοῦ ὄλου συνδρομῆς μορφώσητε τὴν πρὸς περαιτέρω τυχὸν καταδίωξιν κρίσιν, διὰ τὰς περιπτώσεις τῆς ἀπλῆς ἢ δολίας χρεωκοπίας. Μέχρι δὲ τέλους Νοεμβρίου ἐ. ἐ. παρακαλῶ ἵνα μοι ὑποβάλητε ἰδιαιτέρως πρὸς ἐκάστην πτώχευσιν λεπτομερεῖς ἀπὸ τῶν σχετικῶν μελετῶν ὑμῶν πληροφορίας.

Συνδυάζοντες τὰς ἐκθέσεις τῶν Εἰσηγητῶν καὶ τὰς ἀναφορὰς τῶν πρακτόρων καὶ τῶν συνδίκων πρὸς τὰς περὶ πτωχέσεων ἀπο τῆς ἀρχῆς 1874 ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων, θέλετε ἐξακριβώσαι 1) ἂν ὑπάρχωσιν ὑπὸ πτώχευσιν πόσοι καὶ ποῖοι διατελοῦντες ἄνευ προπεμπτηρίου

ἐκτὸς τῆς φυλακῆς (πρὸς τοῦτο θέλουσι χρησιμεύσει καὶ τὰ βιβλία ταύτης), 2) ἂν ἔνεκα τῶν εἰς τὸ προσωπικὸν τοῦ δικαστηρίου κινήσεων ἢ ἀπὸ ἄλλων λόγων ὑπάρχωσι πόσαι καὶ ποῖαι πτωχέσεις ἄνευ Εἰσηγητῶν, πόσαι καὶ ποῖαι ἄνευ πρακτόρων ἢ συνδίκων, καὶ 3) ἐὰν μεταξὺ τῶν πρακτόρων εἶναι τινὲς, ποῖοι καὶ πόσοι, μὴ δανεισταὶ διορισθέντες πλέον ἢ δις ἐντὸς τοῦ ἐνιαυτοῦ. Τὰς πληροφορίας ταύτας, μετ' ἀντιγράφων τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν τελευταίαν ἀποφάσεων, παρακαλῶ ἵνα μοι ὑποβάλητε ἐντὸς τῆς αὐτῆς προθεσμίας σὺν τῇ ἐκτιμῆσει ὑμῶν, ὅσον ἀφορᾷ τὸν χαρακτῆρα τῶν ἐξευρεθησομένων τυχὸν ἐλλείψεων.

Πρὸς τελειοτέραν ἐν τῷ μέλλοντι διακανόνισιν τῆς εἰσαγγελικῆς ἐπὶ τῶν πτωχέσεων προνοίας, ἀναπόφευκτος εἶναι ἡ κατάρτισις ἱστορικοῦ, τρόπον τινα, πίνακος, περιλαμβάνοντος τὰ κεφαλαιωδέστερα τῆς διαδικασίας τῶν πτωχέσεων γεγονότα, καθ' ὅσον ταῦτα βαθμηδὸν ἐκτυλίσσονται. Θέλετε λοιπὸν παραγγεῖλαι τὸν Κ. Γραμματέα τοῦ παρ' οὗ διατελεῖτε δικαστηρίου, ἵνα ἐντὸς δύο μηνῶν ὀργανίσῃ βιβλίον πτωχέσεων, προσδιορίζων ἐπ' αὐτοῦ, εἰδικὸν τοῦ γραφείου του ὑπάλληλον. Ἐκάστη σελὶς τοῦ βιβλίου τούτου πρέπει νὰ ἀνήκῃ εἰς μίαν πτώχευσιν καὶ νὰ φέρῃ ἐπὶ κεφαλῆς τὸ ὄνομα τοῦ πτωχεύσαντος, περιλαμβάνουσα ἐν ἰδιαιτέrais στήλαις σημείωσιν τῶν σχετικῶς ἐκδιδόμενων ἀποφάσεων, τῶν ὀνομάτων τῶν Εἰσηγητῶν, πρακτόρων καὶ συνδίκων, τῆς συντάξεως τοῦ ἰσολογισμοῦ, τῆς ἐκδόσεως προπεμπτηρίου, τῆς συγκαλέσεως τῶν δανειστῶν, τῶν γενομένων συμβιβασμῶν, τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ πτωχεύσαντος, τῆς ἐκποιήσεως τῆς περιουσίας αὐτοῦ, τῆς ἐγέρσεως ποινικῆς καταδίωξεως ἐναντίον του. Τὸ περὶ οὗ πρόκειται βιβλίον, ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν τῶν ἐκαστοτε Εἰσηγητῶν διατελοῦν, θέλει περιλάβει ὅλας τὰς ἐντὸς τῆς τελευταίας δεκαετίας κηρυχθείσας πτωχέσεις, ὡς καὶ τὰς ἐφεξῆς.

Ἄλλ' ἐνῶ ταῦτα πάντα ἀφορῶσιν εἰς τὸ περὶ τὰς πτωχεύσεις ἐξόχως κοινωνικὸν θέμα, ὁ ἰσχυρὸς βραχίων τῆς δικαιοσύνης πρέπει δραστηρίως νὰ ὑψωθῆ ὑπεράνω τῶν ἐγκληματικῶν ἐν αὐταῖς τάσεων. Κατὰ τοῦτο ὁ παραδειγματισμὸς δὲν εἶναι μικρὰ βοήθεια. Συμπληροῖ δὲ αὐτὴν ὁ πραγματικὸς διὰ τῆς ποινῆς ἐξαγνισμὸς τοῦ ἐγκληματίου. Ὑπ' ἀμφοτέρας τὰς ἐπόψεις παρακαλῶ, ἵνα δώσητε νέαν καὶ ἀποτελεσματικὴν ὥθησιν εἰς τὰς ἐκκρεμεῖς ἐπὶ χρεωκοπία κατηγορίας, ἀνακοινοῦντες μοι εἰς ποῖον σημεῖον ἐκάστη διατελεῖ. Ἐχω πᾶσαν πεποίθησιν εἰς τὴν, κατὰ πάντα λόγον, φιλότιμον καὶ ἔντονον ἐνέργειαν ὄλων τῶν τῆς Εἰσαγγελίας μελῶν. Τὰ ἐγκλήματα χοροπηδοῦσιν ἐν ταῖς κοινωνίαις, ὅταν πείθωνται ὅτι ἡ ἀπόκρυψις τῶν ἔχθων αὐτῶν εἶναι εὐκολωτέρα τῆς τιμωρίας των. Ἄς ἀποδειχθῆ λοιπὸν τὸ ἐναντίον καὶ εἰς τὰ λαμβάνοντα κατὰ τῆς περιουσίας τοῦ ἐμπορίου χρεωκοπήματα, ὅπως καὶ εἰς τὰ λοιπὰ τῶν ἐγκλημάτων. Ὅταν ἡ βίαία ληστεία τῶν δασῶν φυγαδεύηται, μεγάλη ἀπαιτεῖται προσοχὴ μὴ, περιβαλλομένη αὐτὴ τὸν μανθῶαν τῆς δολιότητος, ἰδρύσῃ τὸν ἀσεβῆ νόον τῆς ἐκεῖ ἐνθα ἡ πίστις πρέπει νὰ κατοικῆ.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 29 Σεπτεμβρίου 1876.

Ὁ παρ' Ἐφέταις Εἰσαγγελεὺς

Α. Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ.

ΣΤΑΣΙΜΟΤΗΣ ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ,

Διάφοροι ἀποκαλύψεις τῆς Καταστατικῆς παριστῶσιν ἀπὸ τινος χρόνου τὸν Γαλλικὸν πληθυσμὸν κρισιμωτάτην διατρέχοντα περίοδον. Ἐνῶ οἱ λοιποὶ λαοὶ τῆς Εὐ-

ρώπης σπεύδουσι, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, πρὸς τὴν ἀριθμητικὴν ἀνάπτυξιν των, ὁ Γαλλικὸς ἐνδύαζει πρὸς τὴν θεῖαν ἐπαγγελίαν «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν».

Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Dieterici, ἀπὸ τοῦ 1825—1846 ἢ κατὰ τὸ □ μίλιον αὐξήσεις τῶν κατοίκων ἀνεβίβάζετο εἰς 32 διὰ τὴν Γαλλίαν, 68 διὰ τὴν Πρωσσίαν, 95 διὰ τὴν Ὀλλανδίαν καὶ 136 διὰ τὸ Βέλγιον. Ἐν γένει ἐπὶ τῆς κλίμακος τοῦ διπλασιασμοῦ ἡ Γαλλία τίθεται εἰς τὴν τελευταίαν βαθμίδα. Κατὰ τὸν Worræus ἀπαιτοῦνται 405 ἔτη, ἵνα διπλασιασθῶσιν οἱ κάτοικοι αὐτῆς, ἐνῶ διὰ τὴν Νορβηγίαν ἀρκοῦσιν 64 ἔτη, διὰ τὴν Δανιμαρκίαν 71 καὶ τὴν Σουηδίαν 79.

Δὲν εἶναι πρωτοφανὲς ὅτι τόποι οὐσιωδῶς ἄγονοι προϊστάνται ἄλλων εὐφορωτέρων, εἰς τὸ μέγα τῶν ἀνθρωπίνων πληθυσμῶν ρεῦμα. Βεβαίως δὲν θέλω νὰ συγκρίνω τὴν Γαλλίαν πρὸς τὴν Μεσοποταμίαν. Ἀπαγε. Ἄλλ' ὅταν ἐσήμανεν ἡ ὥρα τῆς τελευταίας, οὔτε ἡ μυθώδης εὐφορία τῆς, οὔτε οἱ ὄλθιοι κάτοικοί τῆς ἠδυνήθησαν νὰ σταματήσωσι τὴν καταστροφὴν. Ἄπαν τὸ ἀρχαῖον μεγαλεῖον περικαλύπτεται νῦν ὑπὸ ἀγρίων τῆς ἐρήμου φυτῶν· διαβαίνουσι δὲ οἱ νομάδες διὰ μέσου τάφων καὶ διωρύγων ἐποχῆς, τὴν ὁποίαν οὔτε κἄν ὑποπτεύονται.

Ἐν τούτοις οὐδὲν ἐμποδίζει τὴν σύγκρισιν τῆς Γαλλίας πρὸς τὴν Ἀγγλίαν. Ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις αἱ δύο χῶραι συναντῶνται· ἡ δὲ ἱστορία τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ φέρει, ὡς πρὸς αὐτάς, κατὰ νοῦν τὴν ἀρχαίαν περὶ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς Σπάρτης ιδέαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅτε ἀπετέλουν αὐταὶ τοὺς δύο ὀφθαλμοὺς τῆς Ἑλλάδος. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, προξενεῖ αἰσθησιν, ὅτι τὸ δένδρον τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι κατὰ πολὺ εὐρωστότερον ἐν Ἀγγλίᾳ ἢ ἐν Γαλλίᾳ. Ὑπολογιζομένων τῶν κατοίκων τῆς πρώτης εἰς 32 περίπου ἑκατομμύρια καὶ τῶν τῆς δευτέρας εἰς 36, ἐγεννήθησαν κατὰ μὲν τὸ 1875 ἐν Ἀγγλίᾳ 1112262

άνθρωποι, κατά δὲ τὸ 1874 ἐν Γαλλίᾳ 953652. Συμφη-
φιζομένων δὲ τῶν ἐκατέρωθεν συμβάντων θανάτων πρὸς
τὰς σχετικὰς γεννήσεις, ἀποδεικνύεται πλεόνασμα τῶν
τελευταίων κατὰ 385917 ἀνθρώπους ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ
κατὰ 171943 ἐν Γαλλίᾳ.

Ἄρα γε εἶναι κατωκημένη ἐπὶ τοσοῦτον ἡ Γαλλία, ὥ-
στε καθυστερεῖ ὁ τόπος διὰ τοὺς κατόπιν ἐρχομένους;
Ἄλλ' ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι πολλῶ ἀνωτέρα
ἐν Ἀγγλίᾳ. Κατὰ τὸ 1850 (Malt-Brun) ὑπελογίζοντο, κα-
τὰ □ μίλιον, 4923 κάτοικοι ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπέναντι 3722
ἐν Γαλλίᾳ. Ὅχι δὲν εἶναι ὁ χῶρος ὅστις ἐλλείπει, ἀλλ' ἡ
συγκέντρωσις ἣτις τρώγει ἐν Γαλλίᾳ τὰ τέκνα της. Ἐκ
πρώτης ὄψεως θὰ φανῆ ἡ πρότασις ἰκανῶς παράδοξος·
ἐκ τῶν ὑστέρων ὅμως εἶναι ἰκανῶς ἀποδεδειγμένη.

Τῶ ὄντι εἰάν συνηθροίζομεν τὰς ἀτομικὰς καὶ κυβερνη-
τικὰς ἐνεργείας ἐν τινι πίνακι τοῦ ἐθνικοῦ τῆς Ἀγγλίας
καὶ τῆς Γαλλίας βίου, θὰ ἤρκει νὰ προβάλωμεν τὸν πί-
νακα τοῦτον εἰς τὸν ἀπειρότερον ὀφθαλμὸν, ἵνα μαρτυρή-
σῃ περὶ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς μὲν ἀτομικῆς πρωτοβου-
λίας ἐν Ἀγγλίᾳ, τῆς δὲ κυβερνητικῆς ἐν Γαλλίᾳ. Τὸ φαι-
νόμενον τοῦτο δὲν εἶναι θεωρητικὴ ἀνακάλυψις. Εἰσέρχε-
ται μέχρι τῶν ἄκρων τῆς ἐθνικῆς ζωῆς. Δυνάμεθα νὰ
κρίνωμεν περὶ τῆς ιδέας ἐκ τῆς καταχρήσεως αὐτῆς. Οὐ-
δεὶς βεβαίως ὁ ἀμφιβάλλων περὶ τῆς μείζονος κοινοτικῆς
ζωῆς τῶν ἐργατικῶν πληθυσμῶν τῆς Ἀγγλίας. Ἐν τού-
τοις μέχρι τοῦδε εἰς μόνους τοὺς ἐν Γαλλίᾳ συναδέλφους
τῶν ἡ φανερὰ ἢ κεκρυμμένη κοινοκτημοσύνη ἐξέθεσε τὰ
ἐπαγωγὰ διπλώματα αὐτῆς. Ποῖος τὰ ἐδίδαξεν; Ἐρωτή-
σατε τὴν συγκέντρωσιν.

Ἐν γένει ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία κατὰ μὲν τὴν Ἀγγλίαν
ἔχει τι ἐξόχως ἐπιχειρηματικόν, κατὰ δὲ τὴν Γαλλίαν
ἐξόχως ἐπιφυλακτικόν. Ἡ διεύθυνσις αὐτῆ εἶναι προῖον
τῆς χειραφετήσεως ἀφ' ἐνὸς καὶ τῆς κηδεμονείας ἀφ' ἐτέ-
ρου. Τοιοῦτοτρόπως ὅμως ἐξηγοῦνται αἱ ἐπόμενοι τοῦ

ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου ἀριθμοί. Κατὰ τοὺς πρώτους ἐπτὰ
μῆνας τοῦ 1876 ἡ κίνησις τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς
ὁμοῦ ἐν μὲν τῇ Ἀγγλίᾳ περιλαμβάνει 8276 ἑκατομμύρια
φρ., ἐν δὲ τῇ Γαλλίᾳ 4494 ἑκατομμύρια φρ. Πόσον ἐν
τοῖς ἀριθμοῖς τούτοις λειτουργεῖ ἡ βιομηχανία, ἀφ' ἐαυ-
τοῦ δῆλον. Διπλάσιοι λοιπὸν οἱ ὄροι τῆς αὐξήσεως τοῦ
ἀνθρωπίνου γένους, καθ' ὅσον ἀπὸ τῆς Γαλλίας μεταβαί-
νομεν πρὸς τὴν Ἀγγλίαν. Μεθ' ὅλην δὲ τὴν νευρικὴν τοῦ
πατριωτισμοῦ ἐπίδειξιν εἰς τὰ τελευταῖα ἐκ τοῦ πολέμου
βάρη, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι πολλὰ χρηματιστικά τῆς Γαλ-
λίας συμπτώματα ὀφείλονται μᾶλλον εἰς τὴν ἐπελθοῦσαν
μετατόπισιν τῶν κεφαλαίων, καὶ ὅτι ἐπὶ τοῦ ὄλου ἡ ζωὴ
κατέστη δυσχερεστέρα καὶ ἐπομένως ἡ οἰκογένεια ἤττον
γόνιμος.

Αἱ μορφαί, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐργάζεται τὸ πνεῦμα τῆς
συγκεντρώσεως, εἶναι πολαὶ καὶ διάφοροι. Πρόκειται περὶ
θηρσκειάς; Τί ὠραιότερον τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσε-
ως! Ἐν τούτοις παρεμβαίνει ἐν Γαλλίᾳ τὸ Αὐτὸς Ἐφα
τοῦ Ρωμαίου ἀλανθάστου, ἵνα συγκεντρώσῃ τὰς θρησκευ-
τικὰς πεποιθήσεις, ὡς ἀνῆσαν τάξεις στρατιωτικαί. Μέθο-
δος φανερά ἐνεκα τῶν ἐπὶ τοῦ μεγάλου σώματος τοῦ
λαοῦ ἀποτελεσμάτων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐντελῶς ἀντίθετα
πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δημιουργεῖ ἡ τῶν ψυχῶν αὐτοδι-
οίκησις.

Ἐὰν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας μεταβῶμεν εἰς τὴν Γαλλικὴν
Πολιτείαν, ἡ συγκέντρωσις εἶναι ὁ ἀπ' αἰῶνος χαρακτήρ
αὐτῆς. Ὅταν κατὰ τὸ 1830 ὁ Polignac ἔλεγε «plus de con-
cessions», ἀνεχώρει ἐκ τῆς ιδέας ὅτι μᾶλλον ὁ λαὸς ἐπλά-
σθη διὰ τὸν βασιλέα ἢ ὁ βασιλεὺς διὰ τὸν λαόν. Ἐκτὸς
ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων, ὑφ' ὅλα τὰ ἀπὸ τοῦ 1789 δο-
κιμασθέντα πολιτεύματα ἐν Γαλλίᾳ, ὁ ἀληθὴς ἐν αὐτῇ κύ-
ριος, ὁ Λ α ο ς, τρέχει κατόπιν τῶν, ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς
ἐλευθερίας ἢ τοῦ δεσποτισμοῦ, διαχειριστῶν τῆς συγκεν-
τρωτικῆς τῆς Πολιτείας μηχανῆς. Ἡ σωτηρία πρέπει ἐ-

κάστοτε νὰ ἐπέλθῃ διὰ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν! Δὲν ὑπάρχει ὀλεθριώτερον τούτου σύστημα. Ἐπειδὴ ἀπαιτεῖται εἰς ἐπιτυχίαν του οὔριος πάντοτε ἄνεμος, εἰς πρώτην τρικυμίαν ζητοῦνται κωπηλάται καὶ προσφέρονται γεωργοί.

Ὁλόκληρος ἡ διασκευὴ τῆς Γαλλικῆς νομοθεσίας μαρτυρεῖ πόρρωθεν, ὅτι ὑπάρχει πάντοτε φανερόν τι ἢ ἀφανὲς κέντρον, περὶ τὸ ὁποῖον πρέπει ἀναγκαίως νὰ στρέφονται οἱ κοινωνικοὶ τῆς χώρας θεσμοί. Ὁ Γάλλος νομοθέτης εἶναι οὐσιωδῶς Χριστιανός· ὅπως βᾶσις τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι ἡ προϋπόθεσις τῆς κακίας τοῦ ἀνθρώπου, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐν τῇ Γαλλικῇ νομοθεσίᾳ ἡ ὑποψία τῆς καταχρήσεως γεννᾷ τὴν ἀνάγκην τῆς κηδεμονείας. Ὅλα τοιοῦτοτρόπως πρέπει νὰ κανονισθῶσιν. Ἀπὸ τῶν λαϊκῶν ἐνώσεων, αἵτινες, μεταλαμβάνουσαι τῆς διοικήσεως ἐν Ἀγγλίᾳ, φέρουσιν ἐπὶ ξηροῦ ἀκμῆς τὴν Παρισινήν πολιτικὴν, μέχρι τῶν γαμικῶν ἐνώσεων, αἵτινες, τόσον ἀπλαῖ εἰς τὸ φυσικὸν δίκαιον, πρέπει δι' ἀλληπαλλήλων τύπων νὰ γίνωσι δύσκολοι εἰς τὸ θετικόν.

Βεβαίως δὲν ἔχω σκοπὸν νὰ διεξέλθω ὅλα τῆς Γαλλικῆς συγκεντρώσεως τὰ στοιχεῖα. Τὰ προεκτεθέντα ἱκανῶς δεικνύουσι τὴν γενικὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου διεύθυνσιν. Ἐὰν ἀφήσωμεν κατὰ μέρος τὰ διάφορα ὀνόματα, ὑπολαμβάνω, ἀπὸ καθολικῆς τινος ἐπόψεως, ὅτι θεμελιώδες πολίτευμα ἔχει ἡ Γαλλία τὴν συγκεντρωσιν. Θέλετε τὸ ἀλάνθαστον σημεῖον τῆς ποιότητός του; Ἄς ἀφήσωμεν τὸν Rousseau νὰ ὁμιλήσῃ:

«Ποῖος εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς πολιτικῆς κοινωνίας; Ἡ διατήρησις καὶ ἡ εὐδαιμονία τῶν μελῶν της. Καὶ ποῖον εἶναι τὸ βεβαιότατον σημεῖον, ὅτι διατηροῦνται ταῦτα καὶ εὐδαιμονοῦσιν; Ὁ ἀριθμὸς καὶ ἡ πολλαπλασίασις αὐτῶν. Μὴ πορεύεσθε λοιπὸν ζητοῦντες ἀλλαχοῦ τὸ ἀμφισβητούμενον σημεῖον. Πάντων ὑποτιθεμένων ἴσων, τὸ μὲν πολίτευμα, ὑπὸ τὸ ὁποῖον, ἄνευ ἀλλοτρίων μέσων, ἄνευ ξένων πολιτογραφῆσεων, ἄνευ ἐποικισμῶν, οἱ πολῖται ἀξιάνουσιν

καὶ πληθύνονται περισσότερο, εἶναι ἀληθῶς τὸ ἀριστον· τὸ δὲ πολίτευμα, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ὁ λαὸς ἐλαττοῦται καὶ φθείρεται, εἶναι τὸ χεῖριστον. Ὑπολογισαί, ἀριθμεῖτε, μετρεῖτε, παραβάλλετε» (Contrat Social § 247).

Ἴδου ἡ Καταστατικὴ εἶναι ἔτοιμος νὰ ἀριθμῆσῃ, νὰ μετρήσῃ καὶ νὰ παραβάλλῃ. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος τέσσαρα ἔτη ὑπῆρξαν ἰδιαιτέρως πένθιμα διὰ τὸν Γαλλικὸν συλλήβδην πληθυσμόν. Κατ' αὐτὰ ἐγεννήθησαν ἐλάσσονες καὶ ἀπεβίωσαν πλείονες Γάλλοι. Τὰ ἔτη ταῦτα διαμοιράζονται μεταξὺ τῶν κρισιμωτέρων, κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ αἰῶνος, πολεμικῶν τῆς Γαλλίας περιόδων. Ἐνωῶ τὴν Κριμαϊκὴν καὶ τὴν Γαλλογερμανικὴν, κατὰ τὰς ὁποίας τὰ πλεονάσματα τῶν θανάτων διαμοιράζονται ὡς ἑξῆς:

Ἔτη	Πλεον. θανάτων	Ἔτη	Πλεον. θανάτ.
1854	69318	1870	103394
1855	85606	1871	444889

Πόση ἔντασις ἐν ταῖς ἀνθρωπίνους καταστροφαῖς κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον! Ὁ κατ' αὐτὴν πόλεμος μετέχει ὅλων τῶν δεινῶν τῆς ἐξωθεν πολεμικῆς ἐπιδρομῆς. Καὶ ὅμως παρατηρήσατε, πῶς τὰ δημιουργηθέντα κατὰ τὰς δύο περιόδους κενὰ πληροῦνται διὰ τῶν πλεονασμάτων τῶν γεννήσεων ἐν ταῖς κατόπιν τριετίαις.

Ἔτη	Πλεον. γεννήσεων	Ἔτη	Πλεον. γεννήσ.
1856	115034	1872	172936
1857	81924	1873	101776
1858	95157	1874	171743

Ἐνῶ κατ' ἀμφοτέρας τὰς τριετίας ὁ γενικὸς τῆς Γαλλίας πληθυσμὸς στρέφεται περὶ τὰ 36 ἑκατομμύρια, ἡ ὑπεράνω τῶν θανάτων ἀνθρωποπαραγωγὴ τῆς δευτέρας ἀναβιβάζεται εἰς 446655 ἀπέναντι τῶν 292415 τῆς πρώτης. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ λησμονήσωμεν, ὅτι μετὰ τὸ 1855 ἐξακολουθεῖ ὁ αὐτὸς συγκεντρωτικὸς Καισαρισμὸς καὶ ὅτι μετὰ τὸ 1871 τὰ ἐξ αὐτοῦ παθήματα ἠνέωξαν πλείοτερον τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ἐλευθερίας.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ.

Ἐάν κυριώτατον γνώρισμα τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ εἶναι ἡ ταχύτης, τὴν ὁποίαν μεταδίδει εἰς τὸν ἐθνικὸν βίον, ἡ τηλεγραφικὴ συγκοινωνία ἀνήκει εἰς τὸν κύκλον τῶν σημαντικωτάτων κατὰ τοῦτο θεμάτων. Νομίζω ὅθεν λίαν ἐνδιαφέρουσαν τὴν μελέτην ἐπὶ τῆς πορείας, ἣν ἠκολούθησεν ἡ ἀνάπτυξις τῆς συγκοινωνίας ταύτης παρ' ἡμῖν. Χάρις δὲ εἰς τὰς ἐπ' ἐσχάτων δημοσιευθείσας καταστατικὰς πληροφορίας τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, δυνάμεθα νὰ στηριχθῶμεν εἰς διδόμενα ἀκριβῆ.

Ἡ πρώτη ἐμφάνισις τῆς τηλεγραφικῆς συγκοινωνίας ἐν Ἑλλάδι χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1859. Μέχρι μὲν τοῦ 1861 κατεσκευάσθησαν δύο γραμμαὶ ἐκτάσεως ἐν συν-ὄλῳ 214 χιλιομέτρων. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1862 μέχρι τέλους 1875 κατεσκευάσθησαν 58 γραμμαὶ ἐκτάσεως 2354 χιλιομέτρων. Ἡ μεγαλειτέρα γραμμὴ ἀνήκει εἰς τὴν πρῶτην περίοδον, ἀπὸ Ἀθηνῶν εἰς Πάτρας (203 χιλιομέτρα), ἀκολούθως ἔρχονται τοῦ 1862 ἀπὸ Ἀθηνῶν εἰς Λαμίαν (196 χιλ.), τοῦ 1865 ἀπὸ Λεβαδείας μέχρι Ναυπάκτου (135 χιλ.), τοῦ 1875 ἀπὸ Ἀστρους μέχρι Λεωνιδίου (130 χιλ.), ἀπὸ Καρύστου μέχρι Χαλκίδος (125 χιλ.) κλπ. Ἡ ἐν συνόλῳ ἑκτασις τῶν τηλεγραφικῶν γραμμῶν τῆς Ἑλλάδος ἀνεβιβάζετο κατὰ τὸ 1875 εἰς 2565 χιλιομέτρα, ἀπέναντι τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1870 ἐν Ἑλβετίᾳ 5158, ἐν Ἰσπανίᾳ 41220, καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1874 ἐν Ἰταλίᾳ 48604, ἐν Αὐστρο-ουγγαρίᾳ 27442, ἐν Γαλλίᾳ 43811 καὶ ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς 113728.

Εἰς τὴν ἀνωτέρω ἑκτασιν τῶν τηλεγραφικῶν τῆς Ἑλλάδος γραμμῶν δὲν συγκαταλέγονται αἱ ὑποβρύχιοι. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν ἐν ἔτει 1859 κατασκευασθεισῶν ὑπὸ

τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως μεταξὺ Πειραιῶς, Σύρου καὶ Χίου, ἐπεκράτησε τὸ σύστημα τῆς παραχωρήσεως τῶν ὑποβρυχίων γραμμῶν εἰς ἑταιρίας. Τοιοῦτοτρόπως κατεσκεύασαν ἡ μὲν Eastern Telegraph Co δώδεκα τοιαύτας, διὰ τὴν ἐσωτερικὴν συγκοινωνίαν (Ζάκυνθος, Κέρκυρα, Λευκάς, Ἰθάκη, Σπέτζαι, Ὑδρα, Σύρος, Τήνος, Ἄνδρος, Εὐβοία) ἐκτάσεως 268 $\frac{1}{2}$ μιλίων, καὶ τρεῖς διὰ τὴν ἐξωτερικὴν μεταξὺ Σύρου καὶ Χίου, Ζακύνθου καὶ Ὀτράντης, Ζακύνθου καὶ Ἀλεξανδρείας διὰ Κρήτης, ἡ δὲ Mediterranean Extension Telegraph μίαν μεταξὺ Κερκύρας καὶ Ὀτράντης. Αἱ Ἀγγλικαὶ αὗται ἑταιρίαι ἔχουσιν ἴδια τηλεγραφεῖα ἐν Σύρῳ, Ζακύνθῳ καὶ Κερκύρᾳ, ὑπαγόμενα εἰς τοὺς Ἑλληνικοὺς κανονισμοὺς.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐναέριον τηλεγραφικὴν ἐν Ἑλλάδι συγκοινωνίαν, ἀποτελεῖ αὕτη αὐτόχρημα κυβερνητικὴν ἐπιχείρησιν, ἐνεργουμένην διὰ δημοσίων ὑπαλλήλων. Ὅσακις παρουσιασθῆ ἀνάγκη τηλεγραφετῶν, ἐκπαιδεύονται οἱ προσερχόμενοι ἐν ἐκτάκτως ὀργανιζομένη τάξει τοῦ Πολυτεχνείου ἢ καὶ τοῦ Τηλεγραφείου Ἀθηνῶν, μετὰ προηγουμένην δὲ δοκιμασίαν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, αὐστηρὰν, διορίζονται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ὑπαλλήλων ἀναβιβάζεται εἰς 141· περιπλέον 85 κλητῆρες διὰ τὴν διανομὴν τηλεγραφημάτων. Ἐν γένει ἡ μὲν ὑπηρεσία ἐνεργεῖται ἀπὸ 60 τηλεγραφείων, ἧτοι 6 α' τάξεως (διαρκῆς ὑπηρεσία νυχθημερόν), 17 β' τάξεως (ἀπὸ τῆς 7 ἡ 8 π.μ. μέχρι τοῦ μεσονυκτίου) καὶ 37 γ' τάξεως ἀπὸ τῆς 9 π.μ. μέχρι τῆς 12 καὶ ἀπὸ τῆς 2 μ.μ. μέχρι τῆς 8). Τὸ δὲ πρόσωπικὸν διαιρεῖται εἰς τηλεγραφετὰς α' τάξεως 24 καὶ β' 30, βοηθοὺς δὲ α' τάξεως 64 καὶ β' 40. Ἡ διεύθυνσις τῆς ὅλης τηλεγραφικῆς ἐπιχειρήσεως συγκεντροῦται παρὰ τῷ ὑπουργεῖῳ τῶν Ἐσωτερικῶν, ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπάρχει ὠργανισμένον εἰδικὸν τμήμα εἰς διακα- νόμισιν, ἐξέλεξις καὶ ἐν γένει διοίκησιν τῆς ὑπηρεσίας.

Ἡ ἀπὸ τοῦ 1862 ἐργασία τῆς τηλεγραφικῆς ἐν Ἑλλάδι συγκοινωνίας συνδέεται ἀφ' ἐνὸς μὲν πρὸς τὴν ὁποίαν εἶδομεν ἐπέκτασιν τῶν γραμμῶν καὶ τὸν ἐντεῦθεν πολλαπλασιασμόν τῶν τηλεγραφείων (41 τῷ 1862, 26 τῷ 1866, 41 τῷ 1874 καὶ 60 τῷ 1875), ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν διαβιβασθέντων τηλεγραφημάτων. Ἀπὸ 49950 τῷ 1862, ἀνεβιβάσθησαν ταῦτα εἰς 99122 τῷ

1866, εις 140744 τῷ 1871 καὶ εις 234207 τῷ 1875. Τὰ ἄλλα ταῦτα τῆς Ἑλληνικῆς τηλεγραφίας εἶναι κατὰ πάντα λόγον ἄξια ἰδιαιτέρας προσοχῆς, ἐφ' ὅσον ἀνάγονται εἰς τὴν ἐν ἀρχῇ τῆς προκειμένης μελέτης ἐκπολιτιστικὴν ἔννοιαν. Ἐὰν συγκρίνωμεν τὰ Ἑλληνικὰ φαινόμενα πρὸς τὰ ἐν ἄλλαις χώραις συμβαίνοντα, δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν διὰ μέσου τῶν ἀναλογιῶν περὶ τῆς ὑπολειπομένης ἡμῖν ὁδοῦ. Τοιοῦτοτρόπως ὁ ἀριθμὸς τῶν τηλεγραφημάτων ἀνεπιβάλλεται κατὰ μὲν τῷ 1870 ἐν Δανιμαρκίᾳ εἰς 313623, ἐν Ῥωμουνίᾳ εἰς 1183802, ἐν Ἑλβετίᾳ εἰς 1664119, κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1871 ἐν Βελγίῳ εἰς 2380266, ἐν Αὐστρίᾳ εἰς 4047083, ἐν Γαλλίᾳ εἰς 7447466, ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς εἰς 12404653 καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ εἰς 12700000.

Ἡ ἐν Ἑλλάδι τηλεγραφικὴ ἐργασία ἀπῆτησε τῷ 1875 τὴν δαπάνην δραχ. 574779 ἀπέναντι 323105 τῷ 1868 καὶ 189415 τῷ 1862. Ἐκ τῆς ἐπόψεως τῶν ἐσόδων, ἀνέβησαν ταῦτα ἀπὸ 136880 δραχ. τῷ 1862, εἰς 236119 τῷ 1868 καὶ 652808 τῷ 1875. Ὑπάρχει λοιπὸν καὶ κέρδος τι (δρ. 78029) κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος πρὸς ὄφελος τοῦ δημοσίου θησαυροῦ. Ἐπὶ τοῦ ὄλου τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι ἐνδεικτικόν, δύναται δὲ βαθμηδὸν νὰ συνδυασθῇ πρὸς τὴν περαιτέρω οἰκονομικὴν τοῦ τόπου καὶ δημοσιονομικὴν τοῦ θησαυροῦ τῆς ἐπικρατείας ἀνάπτυξιν.

Βεβαίως αἱ δαπάναι καὶ αἱ εἰσπράξεις τῆς Ἑλληνικῆς τηλεγραφίας δὲν δύνανται νὰ συναγωνισθῶσι πρὸς τὰς τῶν προισταμένων τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ ἐθνῶν. Πόσον π. χ. διαφέρουσιν αἱ εἰσπράξεις τῆς ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς τηλεγραφικῆς συγκαίνωνίας ὑπολογιζόμεναι κατὰ τὸ 1871 εἰς $8 \frac{1}{10}$ ἑκατομ. τάλληρα! Ἀναλογία πλήρης πρὸς τὴν ταχυτάτην τῆς Μεγάλης Δημοκρατίας ζωήν. Καὶ ὅμως εἶναι καὶ μικρότερα φαινόμενα, ὡς π. χ. ἐν Ἑλβετίᾳ, τῆς ὁποίας αἱ τηλεγραφικαὶ τοῦ ἔτους 1874 εἰσπράξεις ἀνέβησαν εἰς φράγ. 1855813 αἱ δὲ δαπάναι εἰς 1717711, καὶ ἐν Βελγίῳ, τοῦ ὁποίου αἱ εἰσπράξεις ἀνέβησαν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος εἰς φρ. 2003579 αἱ δὲ δαπάναι εἰς 2309238.